

Szekeres Diána
PhD hallgató

A jogi segítségnyújtás nemzetközi és magyar gyökerei, a jelen kihívásai¹

*„Az embereket anyagi forrásaik
hiánya nem akadályozhatja
az igazságszolgáltatáshoz való
hatékony hozzáférésben.”²*
Petrétei József

Előszó

Az európai igazságügyi térség alapjai megteremtésének előkészítésére 1999 őszén, az Európai Tanács állam- és kormányfőinek gyűlésén, a finnországi Tamperében került sor. Itt állapították meg többek között, hogy a tagállamok jogi és közigazgatási rendszereinek megismeréséhez nélkülözhetetlen a mindenki számára elérhető tájékoztatási rendszer létrehozása. Fontosnak tartották kiemelni, hogy a jogérvényesítésnek nem állhatja útját a szabályozások sokszínűsége és összetettsége.³

Európai Unió Tanácsának határozata hívta életre a polgári és kereskedelmi ügyekkel foglalkozó Európai Igazságügyi Hálózatot a Bizottság javaslatára, amely legfőbb feladatuként a „határokon átnyúló” vonatkozású, azaz több tagállamra kiterjedő jogvitákban érintett személyek életének megkönnyítését tűzte ki, a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés elősegítésének és tökéletesítésének eszközeként.⁴

Jelen tanulmány célja a nemzetközi kötelezettségek rendszerének bemutatásán keresztül a jogi segítségnyújtás európai gyökereinek a hatályos jogi segítségnyújtás magyarországi rendszerének vázolása, a jelen kihívásainak figyelemmel kísérése. Választott kutatási témám feldolgozásához nélkülözhetetlen segítséget nyújtott az említett Európai Igazságügyi Hálózathoz való elektronikus kommunikációs hozzáférés⁵ lehetősége.

Bevezetés

Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikke értelmében mindenki számára biztosítani kell a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot. A dokumentum 47. cikkének (3) bekezdése szerint, azon személyeknek, akik nem rendelkeznek megfelelő anyagi eszközökkel, jogi segítséget kell nyújtani, amennyiben ez a joghoz való hatékony (tényleges) hozzáférés biztosításához nélkülözhetetlen.

A jogi segítség megítélése azonban országonként különböző. A jogsegély intézménye az Európai Unióban alapvető jognak tekinthető, hiszen mindenki számára, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették biztosítani kell, hogy a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz hozzáférhessen. A tisztességes, nyilvános és ésszerű időn belüli független és pártatlan bíróság előtti tárgyalás lehetősége nélkülözhetetlen az egyén számára, továbbá biztosítani kell a tanácsadás, a védelem és a képviselő igénybeviteléhez is a lehetőséget. Az igazságszolgáltatás hatékony igénybeviteléhez a költségmentességet rendelkezésre kell bocsátani, azon polgárok számára, akik jogaik érvényesítéséhez nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel.⁶

A Tanács 2003/8/EK irányelve (2003. január 27.) szól a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról. Az irányelv rendelkezései a „határokon átnyúló” polgári jogi esetekre vonatkoznak, azaz olyan ügyekre, amikor a költségmentességért folyamodó személy nem abban a tagállamban él, ahol az ügyét tárgyalják, vagy ahol magát az ítéletet végre kell hajtani. A költségmentesség az irányelv értelmében akkor tekinthető megfelelőnek, ha biztosítja a bírósági eljárás megkezdését megelőző jogvita lezárására irányuló, a pert megelőző tanácsadást, a jogsegélyt és a bíróság előtti képviselőt, továbbá az eljárási költségek megfizetése alól teljes vagy részleges mértékű mentesítést, beleértve a határon átnyúló típusú ügyekkel kapcsolatos költségek körét is.⁷

A tagállam által előírt költségmentesség megítéléséhez szükséges feltételek körét rögzíti az irányelv, meghatározva a kérelmező anyagi rászorulási feltételeit, továbbá a megoldandó jogvita tartalmi kellékeit is.⁸

Az Európai Bizottság 2000 áprilisában adott ki vitairatot (zöld könyvet, *Green Paper*), amely a konfliktusmegoldás alternatív módjairól szól a polgári és a kereskedelmi jog választott bírósági eljáráson kívüli területén; célja

a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésén alapuló térségének a létrehozása, és különösen az igazságszolgáltatáshoz való jobb hozzáférés biztosítása.⁹ A felek szabad elhatározásán múlik, hogy az alternatív vitarendezési szabályok igénybeviteléhez jogi képviselőt kérnek-e fel, adott eljárás keretén belül, továbbá választásuk szerint adott a lehetőség arra, hogy tanácsadás tájékoztatás és felvilágosítás nyújtása érdekében jogi szakembert keressenek fel.

A jogállamiság érvényesülésének egyik legfontosabb garanciális eleme a joghoz való hozzájutás lehetősége, azonban ez a tagállami feltételrendszerek különbözősége folytán ez nehézségekbe ütközhet, amelyből fakadó nehézségek megoldásában az Európai Unió tagállamai érdekeltek. A Green Paper kibocsátásával az Európai Bizottság polgári ügyekben a külföldi peres fél előtt álló problémákat is vizsgálja, melyhez a tagállamok segítségét is kéri javaslatok benyújtására a jogi segítségnyújtás vonatkozásában felmerülő alapító szerződések alapelveit sértő nehézségek megoldási lehetőségének megtalálására.¹⁰

Egy új jogintézménynek köszönhetően Magyarországon 2004. április 1-jétől adott a lehetőség a szociálisan hátrányos helyzetben lévők számára, hogy a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvényben lefektetett jogi segítői intézményrendszer által biztosított szakszerű jogi tanácsadást, tájékoztatást, okiratkészítést, mint peren kívüli támogatási formát igénybe vegyék. A szociálisan rászoruló, törvényi feltételeknek megfelelő felek számára az eljárásjogi képviselő biztosítására 2008. január 1-jétől nyílik mód polgári peres, nem peres és büntetőeljárások keretén belül.

A) A jogi segítségnyújtás nemzetközi kötelezettségeink rendszerében¹¹

„A jog mindenkor a győztesé,
kinek hatalmát csak saját törvénye
korlátozza.”
Friedrich Schiller

I. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének szerepe és az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata

Az Európa Tanács 1950. november 4-én fogadta el Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezményt,¹² amelynek végrehajtása céljából került sor az Emberi Jogok Európai Bíróságának¹³ létrehozására. Az egyezmény Magyarország vonatkozásában 1992. november 5-étől alkalmazandó. Az Egyezményt az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló az 1993. évi XXXI. törvény hirdette ki. Az Egyezmény figyelembe vette az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, amelyet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 1948. december 10-én hirdetett meg és a benne lefektetett jogok általános és hatékony elismerésének és megtartásának biztosítását célozza, továbbá az emberi jogok és alapvető szabadságok megóvását és további fejlesztését tűzi ki többek között megvalósítandó céljául. Az Egyezmény 6. cikke rendelkezik a tisztességes eljáráshoz való jogról, szól a független és pártatlan bíróság által tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belüli eljáráshoz való jogról, továbbá speciális büntetőeljárás garanciákról.¹⁴ A jogi segítségnyújtási területet tekintve lényeges rendelkezés a 12. Kiegészítő jegyzőkönyv megfogalmazása alapján, hogy a megkülönböztetés tilalma nem gátolja az egyes tagállamokat abban, hogy olyan intézkedéseket tegyenek, melyek a jogalanyokat megkülönböztetik, amennyiben ezek szükségessége igazolható. Az egyezmény 6. cikkét az Emberi Jogok Európai Bírósága számos ügyben értelmezte, így arra a következtetésre jutott, miszerint az Egyezmény kifejezetten nem rendelkezett a bírósághoz fordulás jogáról, azonban a tisztességes eljáráshoz való jog magában foglalja e jogosultságot.¹⁵

A *Golder ügyben*¹⁶ megállapította az Emberi Jogok Európai Bírósága, hogy a bírósághoz fordulás lehetősége nélkül a jogállamiság megvalósulása

sérülhet, továbbá azt is, hogy a polgári jogvita bíróság elé terjesztése alapvető jogelvnek tekinthető. Ennek fényében a Bíróság kimondta, a 6. cikk magában foglalja a bírósághoz fordulás jogát, annak tényleges és hatékony lehetőségét polgári ügyekben.¹⁷

A hatályos jogi segítségnyújtás rendszerében az Egyezmény szellemiségének megfelelően biztosított az anyagi oknál fogva rászorultak számára az állami jogi segítségnyújtás igénybevétele. További személyes körülmények is adódhatnak, amikor az ügyfél nem képes saját ügyének hatékony közlésére, bíróság előtti eljárási jogainak hatékony képviselésére, illetőleg személyéből adódóan képtelen jogi ügyekben való hatékony eljárásra.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága a polgári jogvita bíróság elé terjesztésének lehetőségét biztosító jogelvet 1979. október 9-én kelt ítéletében fejlesztette tovább. Az *Airey ügyben*¹⁸ kimondta, nem elegendő a bírósághoz fordulás jogának létezése, annak tényleges igénybevételét biztosítani szükséges. Adott ügyben Mrs. Airey négy gyermekét nevelte háztartásbeliként és középiskolai végzettsége folytán képtelen volt válási keresetét a bonyolult eljárási szabályok folytán az eljárásra illetékes bírósághoz beterveztetni. Az asszony személyében rejtett személyes fellépési hiányosságának az oka, hiszen élettapasztalatánál és iskolázottságánál, anyagi körülményeinél, továbbá az ügy bonyolultságánál fogva képtelen volt eljárási jogainak hatékony igénybevételeire, a bonyolult bírósági iratanyag, keresetlevél beterveztetésére.¹⁹

Az Emberi Jogok Európai Bírósága megfogalmazta, hogy az Egyezményből fakadó kötelezettségek biztosításához szükség lehet esetenként pozitív állami intézkedésekre és bár az Egyezmény polgári ügyekben alkalmazandó jogi képviselőről nem rendelkezik, az államnak bizonyos esetekben gondoskodni kell a jogi képviselő közreműködéséről.²⁰

Ez nem jelentheti azonban azt, hogy minden polgári jellegű jogvita esetében ingyenes jogsegély biztosítására lenne szükség, hiszen lehetséges, hogy az állampolgár személyes társadalmi, anyagi és iskolázottsági feltételei folytán hatékonyan és ténylegesen képes érdekeit képviselni és érvényesíteni.

A *McVicar kontra Egyesült Királyság ügyben*²¹ a kérelmező John McVicar egy képzett és tapasztalt sportújságíró, aki személyiségi jogok megsértése, pontosabban rágalmazás és becsületsértés következtében került bíróság elé alperesként, mivel azt állította a *Linford Christie* atlétáról, hogy tiltott teljesítményfokozó drogot szedett. A per alpereseként eleget kellett tennie a bizonyítási teher szabályának, állításai valóságát igazolnia kellett.

Ebben az esetben az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntése értelmében a jogsegély hiánya nem veszélyeztette a tisztességes eljáráshoz való jogot, jogsérelem nem történt.²²

Összességében megállapítható, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlata értelmében vannak bizonyos esetek, amikor jogi képviselő hiányában sem sérül a hatékony és tényleges bírósági tárgyaláshoz való jog. Az állam feladata lehet továbbá az eljárások egyszerűsítése, hatékony költségkedvezményi rendszer kidolgozása, illetve az eljárások elkerülését célzó alternatív vitarendezési megoldások kidolgozása.²³

Az európai állami segítségnyújtás polgári jogi igényként is folytatódik. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének már fentiekben említett 6. cikke a tisztességes eljárás garanciáit, azaz a jogsegélyhez való jogot is biztosítja a „polgári jogok” és a „büntetőjogi vád” tekintetében.²⁴ Az *Aerts kontra Belgium ügyben*²⁵ 1998. július 30-án hozott ítélet felperesét a Lantin Büntetés-Végrehajtási Intézet pszichiátriai szárnyának kétszemélyes cellájában tartották fogva. 1993. november 19-én a felperes próbára bocsátás iránti kérelmének az Elmeorvos Szakértői Intézet²⁶ helyt adott. Majd 1996. december 23-án a romló egészségügyi állapotára való tekintettel ismét kényszer-gyógykezelést rendeltek el a felperes ellen. 1993. május 10-én az Elsőfokú Bíróság elnöke megállapította, hogy a felperes további fogva tartása a Lantin börtönben jogellenesnek tekinthető, és olyan kihágás, amelyet, amilyen gyorsan csak lehetséges, meg kell szüntetni. Kijelölték számára a Szociális Védelmi Központot, azonban helyhiány miatt nem tudták átköltöztetni a börtönből. Az állam fellebbezett, hogy a Liège-i Fellebbviteli Bíróság helyezze hatályon kívül az 1993. május 10-i intézkedést.

Az ügy tényállásából kitűnik, hogy a panaszost kényszer-gyógykezelés és nem büntetés céljából tartották fogva büntetés-végrehajtási intézet pszichiátriai részlegében. A panaszos kifogásolta a büntetés-végrehajtási intézet alkalmasságát mentális betegek számára, mivel nézete szerint a rendszeres orvosi ellátás hiánya folytán, továbbá az intézet börtön mivoltánál fogva nem tekinthető alkalmas terápiás környezetnek mentális megbetegedésben szenvedők számára.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete értelmében az Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. cikk (1) bekezdésébe ütköző jogsértés következett be, hiszen a panaszos esetében annak fogva tartása nemzeti szabályokba ütközött. A nemzeti szabályozás leszögezi, hogy a megengedett szabadság-megvonás alapja és a fogva tartás helye között fenn kell állnia kapcsolódási pontnak, összefüggésnek. Feltétel a nemzeti szabályozás tekintetében to-

vábbá a kényszer-gyógykezelés kórházban, klinikán, vagy más alkalmas intézményben való végrehajtása, amennyiben azt nem büntetés céljából kell végezni. Továbbá Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikk (1) bekezdésébe ütköző jogsérelem is bekövetkezett, hiszen a belga jog előírja a polgári ügyekben a képviselőlet biztosításának kötelezettségét a semmitőszék tanácsa előtt. A jogi segítségnyújtó testület azonban a panaszos ügyvédi költségeinek fedezését a fogva tartás elleni fellebbezési eljárás során megtagadta, arra való tekintettel, hogy a fellebbezés nem tűnt megalapozottnak. Így Aerts úr törvényes eljáráshoz fűződő joga károsodott, ennek megfelelően bekövetkezett a 6. cikk (1) bekezdésének megsértése.

Megállapítást nyert, hogy a büntetés-végrehajtási intézetben a körülmények nem voltak kielégítőek, azonban azt nem sikerült bebizonyítani, hogy embertelen és megalázó bánásmódban részesült volna a panaszos az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikke értelmében.

Az alperes államtól elszenvedett sérelmek következményében, a pszichésen súlyosan zavart panaszos alperes állapota a becsatolt pszichiáter-szakértői vélemény alapján rosszabbodott, melynek következtében az Emberi Jogok Európai Bírósága a Belga állam tekintetében az Emberi Jogok Európai Egyezményének 50. cikkelye alapján indokoltnak tartotta a panaszos részére kártérítés megfizetését.

A 2008. január 1-jétől hatályos magyar peres jogi szabályozás is követi Egyezmény rendelkezéseiből leszűrhető elveket, azaz amennyiben a jogi képviselőlet a bírósági eljárás során kötelező, vagy ha az érintett személy valamely oknál fogva képtelen ügyének bíróság előtti hatékony előadására és képviselőletére, akkor az anyagi értelemben rászorultak számára az állam biztosítja a jogi segítségnyújtást.

II. Az Európa Tanács ajánlásai

Az Európa Tanács a tagállamok számára a jogi segítségnyújtás témaköreivel kapcsolatosan több ajánlást is kidolgozott, amelyek célja a tagállamok közötti igazságügyi együttműködés megteremtése, a megfelelő színvonal és hozzáférés biztosítása.

Az *Ajánlás az igazsághoz való hozzáférés elősegítéséről* [No R (81) 7] leszögezi, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez fűződő jog alapvető eleme minden demokratikus társadalomnak. A bírósági eljárásokhoz fűzött kritikaként fogalmazza meg az Európa Tanács azon álláspontját, miszerint ezen eljárások sokszor igen összetettek, időigényesek és költsége-

sek, olyannyira, hogy a különösen társadalmi és vagyoni szempontból hátrányos helyzetű felek nem képesek jogaik akadálymentes gyakorlására. Az ajánlás rászorultak jogérvényesítésének egyensúlyi helyzete szempontjából fontos alapelveket fogalmaz meg, úgymint a bírósági eljárások egyszerűsítése, időtartamának csökkentése, költségkedvezményi rendszer biztosítása, továbbá a jogszolgáltatást nyújtó szervek eljárásával kapcsolatos információk biztosításának kérdésköre.²⁷

Az *Ajánlás a szegényeknek a joghoz és igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáféréseinek biztosításáról* [No R (93) 1] leszögezi, a vagyoni szempontjaik folytán hátrányos helyzetűek számára is szükségszerű a jog eszközeinek igénybevétele, ahhoz való hozzáférés biztosítása. Így biztosítani kell a társadalom e rétege számára is a jogi képviseletet, jogi tanácsadó szolgálatokat kell létrehozni, előtérbe kell helyezni az alternatív vitarendezési eljárásokhoz való hozzáférést. Fontosnak tekinti továbbá az Európa Tanács a jogviták megoldásában betöltött társadalmi szervezetek szerepvállalásának növelését.²⁸

III. Büntetőeljárásokban nyújtott állami segítség – a Quaranta és az Artico ügy

Az Emberi Jogok Európai Bírósága 1991. május 24-én hirdetett ítéletet a *Quaranta kontra Svájc ügyben* (No. 12744/87).²⁹ Quaranta úr, aki olasz állampolgár, 1962-ben született Scorrano-ban (Lecce). Nagyon fiatal volt még, amikor szüleivel Svájcba költözött. Vevey-i lakos, a Vaud nevű kantonban él, szakmája szerint vízvezeték szerelő segédmunkás. 1975 és 1978 között több fiatalkorú otthon lakója volt. 1978-ban a Lausanne-i Fiatalkorúak Bírósága képzésre kötelezte, így 1979 augusztusában hazatérhetett szülei otthonába, hogy megkezdhesse tanoncságát, amelyet azonban nem töltött ki.

Közben különböző helyi vállalatok alkalmazásában állt. 1982. március 5-én a Vevey Kerületi Büntetőbíróóság felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte. Mindösszesen tíz hónap börtönbüntetésre ítélték, melyet három hónap próbaidőre felfüggesztettek. Az ítélet indokolása értelmében lopás minősített esetét, rablást, rongálást követett el és vezetői engedély nélkül vezetett gépjárművet. Társtettesként eljárva a bíróság döntése értelmében a svájci büntető törvénykönyv 11. cikke alapján az elkövetők azonos büntetésben részesültek. A pszichiátriai szakértői vélemény alapján megállapítást nyert, hogy fiatalkorúként, a bűncselekmények elkövetésében szerepet játszott érzelmi bizonytalansága, mindazonáltal viselkedésében jelentős javulási tendencia

mutatkozott. E körülmények felvázolása az Emberi Jogok Európai Bírósága döntésében nem játszik szerepet, azonban az elkövető személyiségjegyeinek megismeréséhez fontos információként szolgálhat.

1985-ben Quaranta úr vádlottként visszaélés kábítószerrel bűncselekmény alapos gyanúja alapján a Vevey Kerületi Büntetőbíróóság vizsgálóbírója előtt jelent meg. Ekkor a Vaud-i büntetőeljárás törvénykönyv 104. cikkére hivatkozva kérte ingyenes jogi segítség, azaz kirendelt védő biztosítását. A büntetőbíróóság elnöke kérelmét elutasította, arra való hivatkozással, hogy az eljárás nem bonyolult és nem indokolja az ingyenes jogi segítségnyújtást, emellett a vádlottat tíz napos határidőn belüli bírósági vádemelés elleni fellebbezési jogosultságáról tájékoztatták, mellyel azonban Quaranta úr nem kívánt élni. Újra kérelmezte a jogi segítségnyújtással kapcsolatos igényét további két alkalommal. A már említett oknál fogva a bíróság újfent megtagadta tőle a jogi segítségnyújtást a kirendelt védő személyében. Az 1985. november 12-i tárgyaláson a vádat az ügyész képviselte, Quaranta úr védő nélkül jelent meg. A huszonöt perces tárgyalás során egy-két védekező kifejezést tanúsíthatott csak a vádlott és még aznap hat hónap börtönbüntetésre ítélték kábítószerrel való visszaélés és kábítószer-kereskedelem miatt, a kiszabott börtönbüntetést pedig nem függesztették fel. A bíróság úgy vélte, hogy korábbi életmódja, az előzetesen már kiszabott felfüggesztett börtönbüntetés hatálya, valamint az elkövető 13 éves korától tartó – utóbbi két évben már nem napi rendszerességgel – kábítószer fogyasztása és a két kilogramm eladott kábítószer okán súlyos példaértékű büntetésre volt szükség. Ugyanakkor a bíróság enyhítő körülményként vette figyelembe, hogy a kérdéses időszakban az elkövető igen bizonytalan anyagi helyzetben volt, hiszen munkanélküli volt, további enyhítő körülménynek tekintették, hogy társadalmi szempontból biztonságos körülmények között, családjával élt. Quaranta úr fellebbezett a döntés ellen, saját költségén fizetett ügyvédje útján a Vaud-i Kantoni Bíróság Büntető Semmitőszékéhez, arra való kintettelle, hogy a korábbi két büntetőítélet esetében nem volt jogszerű, hogy nem engedélyeztek számára jogi segítséget, hiszen így nem volt képes eljárás jogait megfelelően gyakorolni. A szubjektív körülmények következtében történő korábbi felfüggesztett börtönbüntetés jogosságát is vitatta a fellebbezés, vitatta továbbá azt is, hogy korára és javuló magaviseletére kintettelle büntetését nem felfüggeszteni, hanem korlátlan mértékben enyhíteni kellett volna. 1986. január 27-én a Vaud-i Kantoni Bíróság Büntető Semmitőszéke elutasította a fellebbezését, majd a szövetségi bíróság is elutasította Quaranta urat. 1987. július 21-én aztán Quaranta úr a Bellechasse-i

(Fribourg tartomány) börtönbe bevonult, és részleges kegyelmet kapott, melynek következtében három év felfüggesztett börtönbüntetésben részesült.³⁰ A kérelmező fellebbezése alkalmával azt állította, hogy megsértették az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk (3) bekezdésének c) pontját, amely kifejezetten rendelkezik az ingyenes jogi segítségnyújtáshoz való jogról. „Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van – legalább – arra, hogy személyesen, vagy az általa választott védő segítségével védekezhessék, és ha nem állnak rendelkezésre eszközök védő díjazására, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg, hivatalból és ingyenesen rendelkezzenek ki számára ügyvédet.”³¹

Továbbá a nemzeti jogban, így a Svájci Szövetségi Alkotmány³² 114. paragrafusában is deklarálásra kerül: „a vádlott számára olyan esetekben biztosítani kell a védelmet, amikor az ügyészi hivatal képviselőjében eljárva ügyész vesz részt az eljárásban. Más esetekben abban az esetben is indokolt lehet a kirendelt védelem, amikor a vádlott kérelme folytán valószínűsíthető, hogy saját személyiségből eredő körülmények azt indokoltá teszik, továbbá, akkor, ha azt az ügy, az eljárás bonyolultsága indokolja”³³

Az Emberi Jogok Európai Bírósága a következő megállapításra jutott: a vádlott jogát a jogi segítségnyújtáshoz biztosítani kell, amennyiben bizonyos körülmények fennállnak, melyek a büntetőeljárás folyamán a tisztességes eljáráshoz való jog fogalomkörébe tartoznak. Két jelentősebb körülmény fennállását vizsgálta a Bíróság: elsősorban az anyagi rászorultság fennállásának tényét- ez nem volt vitatott körülmény Quaranta úr ügyében, másodsorban pedig „az igazságszolgáltatás érdekében” szükséges körülmények fennállását. Megállapításra került, hogy azon körülmény folytán, miszerint a vádlott által elkövetett kábítószerrel történő visszaélés és kábítószer-kereskedelem büntette háromévi szabadságvesztéssel büntetendő, ingyenes jogi segítséget kellett volna biztosítani az ügy súlyosságára való tekintettel. A Bíróság megállapította, hogy a kérelmező személyes helyzete folytán: külföldi származású fiatal felnőtt, a társadalom periferiáján élve, szakma hiányában ügyvédi segítség, védelem nélkül nem volt képes eredményesen képviselni jogait, bizonyítási indítványát előterjeszteni, így módon az Egyezmény már említett 6. cikk (3) bekezdés c) pontjának megsértése következett be, hiszen az eljáró büntető semmitőszék és szövetségi bíróság korlátozta az ügyfél ingyenes jogi segítségnyújtáshoz fűződő jogát. Az ügyfél végül meghatározott összegszerű kárigényt terjesztett elő költségei, ráfordításai (7.000 Svájci Frank), illetőleg nem vagyoni kára (3.000 Svájci Frank) alapján, mely keresetnek az Egyezmény 50. cikke alapján helyt ad-

tak. Így az alperes Svájci államnak nem kevesebb 10.441 francia frank kifizetését kellett előirányoznia a jogsértés következményeként.³⁴

A fenti megállapításokon túl jelentős vívmány az Európai Bíróság megállapítása, miszerint a jogorvoslati eljárás során az ingyenes jogsegélyt a rászorulóknak számára minden esetben biztosítani kell, így abban az esetben különösen, amennyiben a védő közreműködése kötelező. A vádlott számára biztosítani kell a lehetőséget, hogy a jogorvoslat érdemi előterjesztésére megfelelő idő álljon rendelkezésre, abban az esetben is, ha elutasítják kérelmét a kirendelt védő biztosítására. A meghatalmazott védő számára ebben az esetben is rendelkezésre kell állni megfelelő időnek a jogorvoslat érdemi előterjesztésére. A kirendelt védői intézmény alkalmazása különösen szükséges az eljárás bonyolultsága, továbbá a komplex és találékony jogi érvelés alkalmazása esetén.³⁵

Az Emberi Jogok Európai Bírósága az *Artico kontra Olaszország ügyben*³⁶ 1980. május 13-án hozott ítélet. Az Artico kontra Olaszország ügy felperese Ettore Artico úr 1917-ben született, olasz állampolgár, szakmája szerint könyvelő. 1965. január 27-én Veronai Kerületi Bíróság tizennyolc hónap börtönre ítélte csalás büntette miatt. A későbbiek során, így 1970-ben is elítélték, mivel érvénytelen csekket és opciós szelvényeket állított ki. Csalás miatt ismételt 11 hónapos börtönbüntetésre és pénzbírságra ítélték. A kérelmező benyújtott fellebbezése elutasításra találtak, a Veronai Büntetőbíróóság távollétében határozott kérelméről. 1971-ben aztán újra börtönbe (Brindisi) került Artico úr, aki újabb fellebbezést nyújtott be, bíróság azonban kimondta, hogy a benyújtott fellebbezés elbírálatlan, hiszen olyan kérdésekre irányult, melyeket már korábban fellebbezéssel illettek, fellebbezéseiben a továbbiakban az elítélt vitatta az elkövetési magatartással összefüggése hozható időtartamokat.

Artico urat az elsőfokú tárgyaláson az általa választott Mr. Ferri képviselte, a büntetőeljárás második szakaszában a kirendelt római ügyvéd Mr. Della Rocca látott el jogi képviselőt. A kirendelést azonban akadályozta a körülmény, hogy az ügyvéd nyaralni ment, így Artico úr nem részesülhetett hatékony segítségben, tekintve, hogy nem is találkozott ügyvédjével. Az ügyvéd arra való tekintettel kérte felmentést, hogy más jellegű kötelezettségvállalásai folytán nem képes a védőügyvédi feladatkör betöltésére, így más kollégát ajánlott. A bíróság felé benyújtott beadványában az ügyvéd jelezte, hogy egészségügyi okok miatt nem tudta megerőltető védői szerepét betölteni, továbbá azt is, hogy a nagy horderejű feladat elvégzése nehézségeket okoz számára. Intézkedések hiányában az ügyfél kirendelt jogi képviselő-

selőjére panaszt tett, melynek következtében rá az ügyfél érdekének sérelme folytán szankciókat lehet kiszabni. A felperes több alkalommal kérte az ügyvéd cseréjét, mivel állítása szerint a megfelelő védelemnek komoly következményei lehetnek az eljárás kimenetelét tekintve és kérte számára ügyvédi jegyzék becsatolását, melyre azonban nem került sor. A felperes tájékoztatást kapott arról, hogy az ügyvéd helyettesítésére nincs mód, holott ő következő beadványában újfent vitatta Mr. Della Rocca ügyvédnek az ügyhöz való lelkiismeretes hozzáállását és viszonyát, és a hatóságok mulasztását jelezte, továbbá kérelme tartalmazott egy újabb cserére vonatkozó jelzést. A felperes kérte e kérvényezett álláspontján túl a tárgyalás elnapolását védelem hiányában. A nemzeti szabályozás tekintetében az ingyenes jogi támogatást az 1923. december 30-án kelt, 3282. számú Királyi Rendelet (Regio Decreto) szabályozza, melynek értelmében büntető ügyekben az „állami szegénység” folytán rászorulóknak számára biztosítani kell a költségmentességhez való hozzáférés jogát. Akár az ügyfél saját kezdeményezésére, akár a bűnüldöző hatóságok, illetőleg a bíróság elnökének kérelmére hivatalból születhet döntés ügyvéd helyettesítésére illetőleg új képviselő kijelölésére. Amennyiben a képviselő ügyvéd személyében, ügyféllel szemben tanúsított magatartásában rejlő okok, jogosnak tekinthető indokok folytán a képviselő nem biztosít az ügyfél számára megfelelő jogvédelmet, jogos lehet a képviselő felmentése.³⁷ Hasonlóképpen kimondja az olasz Büntető Törvénykönyv 128. cikke, hogy hivatalosan kirendelt ügyvédet, csak indokolt esetben lehet leváltani. Mindaddig a védőügyvédnek el kell látnia feladatát, amíg fel nem mentik, a kirendelésnek a jogviszony fennállása alatt mindenben eleget kell tennie.³⁸ A támogatásban részesülő fél elveszti az ingyenes jogi segítséget, amennyiben saját választása szerint ügyvédet hatalmaz meg.³⁹ Azon ügyvédek ellen, akik feladataikat elmulasztják, kártérítési igény érvényesíthető, továbbá fegyelmi büntetés szabható ki.⁴⁰

Mindezeket a jogeseteket azért tartottam különösen fontosnak elemezni, mivel a jogi segítségnyújtásról szóló törvény, és a háttérben álló kormányzati célkitűzés eredetileg a kirendelt védő intézményének átvételét szorgalmazta. Jelenleg Magyarországon büntető eljáráson kívül van mód a bűncselekmények áldozatainak számára peren kívüli jogi segítségnyújtás biztosítására, továbbá 2008. január 1-jétől büntetőeljárás keretén belül is lehetőség van szakjogi segítségnyújtás igénylésére. A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény (Jst.) rendelkezései alapján a büntető ügyekben a sértett, magánvádló, magánfél, egyéb érdekelt, valamint a pótmagánvádló pártfogó ügyvédi képviselőt biztosítják – a jogi segítségnyújtás keretében,

a jogi segítségnyújtásról szóló törvényben szabályozott eljárásban és feltételekkel – a jogi segítségnyújtó szolgálatok, és az eljárások költségét az állam a fél helyett, a rászorulósági feltételeinek tüzetes vizsgálata után megelőlegezi, vagy viseli. Azt gondolom, hogy a magyar intézményrendszer kialakítása során már a pártfogó ügyvédi képviselő biztosításának a bíróságoktól az Igazságügyi Hivatalhoz, azaz a Jogi Segítségnyújtó Szolgálatához való rendelésével, és a korábbi rendszer alkalmazásakor is az Emberi Jogok Európai Egyezményének szelleme érvényesül és érvényesült. A büntetőeljárásban nyújtott állami segítség alapvetően a pártfogó ügyvéd igénybevétele jogát jelenti, pótmagánvádló esetében a szolgáltatás megelőlegező formája kiterjed a személyes költségmentességre és a pártfogó ügyvédi képviselő igénybevételeire.

A jogi segítségnyújtás területének vizsgálatakor kiemelt figyelmet kell fordítani az Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-i, az áldozatok büntetőeljárásbeli jogállásáról szóló 2001/220/J1 számú kerethatározatára, hiszen a jogi segítségnyújtás területén kiemelten az állami szerepvállalást helyezi előtérbe. Összefoglalja az áldozatok védelmével kapcsolatos állami feladatokat, kitér mind a büntetőeljárásbeli részvételhez, mind pedig a peren kívül nyújtható segítségnyújtási formák körére. Cél, hogy olyan intézkedések kerüljenek alkalmazásra, melyek az áldozatot a büntetőeljárás előtt és után támogató intézkedést is tartalmaznak, és amelyekkel csökkenthetők a bűncselekmény következményei. A kerethatározat az áldozat fogalma alatt „*olyan természetes személyt jelöl, aki valamely tagállam büntetőjogának megsértésével végrehajtott cselekmények vagy mulasztások közvetlen következményeként kárt szenvedett, különös tekintettel a testi vagy szellemi épségére, lelki bántalmakra vagy gazdasági veszteségre.*”⁴¹ Az információhoz jutás joga elsőrendű az áldozat számára, mivel az áldozatot tájékoztatni kell büntetőeljárásbeli jogaival kapcsolatosan, továbbá tájékoztatást kell nyújtani számára arról, mennyiben és milyen feltételekkel kaphat jogi tanácsadást, jogi segítséget, illetve minden egyéb tanácsadást, amennyiben igényt tart e szolgáltatásokra.⁴² Az áldozat speciális támogatása azt jelenti, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell továbbá azt a jogosultságot, hogy az áldozatok szükség esetén ellenszolgáltatás nélkül megkapják a segítséget, jogosultak legyenek minden egyéb tanácsadásra az eljárásban való szerepükkel kapcsolatosan, valamint amennyiben a büntetőeljárásban sértettként léphetnek fel, akkor meghatározott jogi támogatást igényelhessenek.⁴³

IV. Az áldozatsegítés Magyarországon a szakjogi segítségnyújtás tükrében⁴⁴

1. Áldozatsegítés, mint Európai Unió követelménye⁴⁵

A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény (a továbbiakban: Ást.) szabályozza a bűncselekmények áldozatai számára 2006. január 1-jétől nyújtható támogatások rendszerét. Az Igazságügyi Hivatal keretén belül működő területi áldozatsegítő szolgálatok a megyeszékhelyeken szerveződnek és a hivatal területi szerveződésű egységeivel, így a jogi segítségnyújtó szolgálatokkal is mellérendeltségi viszonyban állnak. Bűncselekmények áldozatairól tudomással bíró állami, önkormányzati és civil szervezetekkel való kapcsolattartás és közreműködés, az áldozati jogok érvényesülésének figyelemmel kísérése, együttműködés keretében történő tájékoztatás-kérés a hatósági munka ellátása melletti feladatuk.

Az Ást. szabályozása értelmében bűncselekmény áldozata annak közvetlen sértettje és azon személy is, aki bizonyíthatóan a bűncselekmény közvetlen következtében szenvedett sérelmet. A sérelem maga olyan testi vagy lelki sérülés – így súlyos félelem, szorongás-, érzelmi megrázkódtatás – mint trauma, pszichés zavar – és olyan vagyoni kár, amely a bűncselekménnyel ok-okozati összefüggésbe hozható.

A törvény személyi hatálya kiterjed a magyar állampolgárokra, az Európai Unió bármely tagállamának állampolgárára, az Európai Unió kívüli államnak az Európai Unióban jogszerűen tartózkodó állampolgárára, a Magyar Köztársaság területén jogszerűen tartózkodó hontalan személyekre, emberkereskedelem áldozataira, illetve az állampolgársága szerinti államnak a Magyar Köztársasággal kötött nemzetközi megállapodása vagy viszonyosság alapján erre jogosult személyek körére. Jogosult lehet áldozatsegítő szolgáltatásra, a Magyarországon életvitelszerűen élő magyar állampolgár is, aki jogszerű külföldi tartózkodása alatt szándékos, személy elleni erőszakos bűncselekmény áldozatává vált, amennyiben ezt igazolni képes.

Állami kárenyhítés intézményének igénybe vételére jogosult lehet az Európai Unió kívüli államnak az Európai Unióban jogszerűen tartózkodó állampolgára abban az esetben, amennyiben az Európai Unió valamely tagállamában lakóhellyel vagy szokásos és jogszerű tartózkodási hellyel rendelkezik. A Magyarországon tartózkodási vagy bevándorlási engedéllyel rendelkező áldozattá vált személy is részesíthető lehet állami kárenyhítésben.

A területi áldozatsegítő szolgálatok által nyújtott alanyi, illetőleg rászorultsági alapon járó támogatások a következők.

A szolgálatok a hozzá forduló ügyfelek és a tudomására jutott áldozati státusszal rendelkezők számára szakszerű tájékoztatást nyújtanak a bűncselekmény következtében előállt helyzet okozta nehézségek mielőbbi megoldása érdekében. E tájékoztatás többek között kiterjed a támogatások, szolgáltatások igénylésének módjaira, a büntetőeljárásbeli jogokra és kötelezettségekre. Érdekérvényesítés elősegítése szolgáltatás keretében az áldozat személyre szabott felvilágosítást kap az őt megillető alapvető egészségügyi, szociális és biztosítási ellátásokról, és szükség szerint a hozzáférés biztosításához nyújt segítséget. A szolgáltatás nyújtása iránti kérelem a bűncselekmény elkövetése utáni 6 hónapon belül nyújtható be.

Az azonnali pénzügyi segély intézményének igénybevétele indokolt lehet a bűncselekmény áldozata számára, amennyiben legalapvetőbb szükségletének fedezése kerül veszélybe, így szállás, ruhanemű, utazási hozzájárulás, ételmezt, gyógyszerköltség kifizetési nehézsége indokolja a szolgálathoz fordulást. A bűncselekményt követő 3 munkanapon belül lehet folyamodni a támogatás iránt. A döntés a bűncselekmény következtében kialakult krízishelyzet mérlegelésén alapul. Előfordulhat, hogy a későbbiekben az áldozatnak visszafizetési kötelezettsége keletkezik.

Az állami kárenyhítés intézményét a személy elleni erőszakos bűncselekmények közvetlen fizikai sértettjei, áldozatai vehetik igénybe a bűncselekmény elkövetése utáni 3 hónapon belül. Ez az intézmény egyösszegű vagy járadék formájában nyújtható anyagi támogatás, amely nem fájdalomdíjként funkcionál és ügyintézői mérlegelés alapján járhat. A támogatás feltétele a rászorultsági helyzet igazolása, mely a rászoruló családjában egy főre jutó nettó jövedelem mértékétől függ, továbbá egyes szociális ellátásokra való rászorultság esetében alanyi jogon jár. Amennyiben a bűncselekménnyel okozott kár a későbbiek során megtérül, a kifizetett állami kárenyhítési összeg előlegnek tekintendő és visszafizetendő. Ezen szolgáltatásokhoz való hozzáférés során a területi szolgálatok támogató hatóságként járnak el, az érdemi döntést a Fővárosi Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálatára hozza meg.

2008. év folyamán az áldozatsegítő szolgálat mindösszesen 13.254 ügyben járt el, a segítségnyújtás típusai szerinti megbontásban ez 4.359 fő teljes körű tájékoztatásban részesülő ügyfelet, 5.467 db azonnali pénzügyi segély, 2.566 db érdekérvényesítés elősegítése, 503 db szakjogi segítségnyújtás és 359 db állami kárenyhítés tárgyában hozott határozati döntést jelent.⁴⁶

2. A szakjogi segítségnyújtás feltételrendszere

Előfordulhat, hogy az áldozat ügyének további intézése céljából szakjogi segítségnyújtásra van szükség, ebben az esetben az Áldozatsegítő Szolgálat köteles az áldozatot a Jogi Segítségnyújtó szolgálatához irányítani. A bűncselekmény elkövetése után hat hónapon belül jogosult az áldozat a jogi segítségnyújtás iránti kérelem benyújtására. Az Ást. 4. § (4) bekezdése értelmében „A szakjogi segítségnyújtás keretében az állam az áldozatok részére a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvényben (a továbbiakban: Jst.) meghatározott támogatásokat biztosítja.” Az Ást. a jogi segítségnyújtásról a 28. §-ban rendelkezik, melynek értelmében „A Jst.-ben meghatározott támogatásokat a jogi segítségnyújtó szolgálat nyújtja. Ennek során a Jst. rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.” Ez azt jelenti, hogy főszabályként az áldozatsegítő eljárásokra az Ást. rendelkezéseit kell alkalmazni, míg háttérjogszabályként a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) alkalmazandó, a jogi segítségnyújtás esetében pedig a Jst. az irányadó azon esetekben, amikor a törvény nem állapít meg elérő szabályozási elemet. A szakjogi segítségnyújtás módjai alapvetően két főbb csoportra oszthatóak az igényelt eljárás módjától függően, azaz attól függően, hogy peren kívüli, illetőleg peres eljárási módozat képezi az igényelt szolgáltatás tárgyát.

A Jst. 3. § (1) bekezdés g) pontja értelmében a peren kívüli támogatás abban az esetben biztosítható a félnek, ha „bűncselekmény áldozata és a bűncselekménnyel okozott kár, illetve a bűncselekménnyel összefüggésben keletkezett jog- vagy érdeksérelem elhárításához szükséges eljárás megindításához jogi segítő szakjogi tanácsadására vagy beadvány (kereset, kérelem, feljelentés, vádindítvány stb.) szerkesztésére van szüksége”. A Jst. 9/A. §-a értelmében e támogatás értelmében, ha a kérelmet előterjesztő félről a külön törvény szerinti eljárásban megállapításra kerül, hogy bűncselekmény áldozata és jogosult az áldozatsegítési szolgáltatások igénybevételére, akkor „a rászorultság 5-9. §-ban foglalt szabályokat, azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a fél helyett a jogi szolgáltatás díját az állam viseli, ha a rendelkezésre álló havi nettó jövedelme nem haladja meg a tárgyév megelőző második év – a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett – nemzetgazdasági bruttó havi átlagkeresetének 86%-át.” Ezen összeg 2009. évben 159.100,- Ft (ez az összeg a 2007. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 86%-a), 2008. évben 147.232,- Ft (ez az összeg a 2006. évi nemzet-

gazdasági bruttó havi átlagkereset 86%-a) 2007. évben 136.138,- Ft (ez az összeg a 2005. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 86%-a) és a Szolgálat indulásakor: 2006. évben 125.302,- Ft (ez az összeg a 2004. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 86%-a).

Az áldozatsegítő szolgálat feladata a szakjogi segítségnyújtással összefüggésben az áldozati státusz megállapítása, melyről áldozati státuszt megállapító határozattal és a beérkezett igazolás másolatának megküldésével értesíti a jogi segítségnyújtó szolgálatot. A jogi segítségnyújtó szolgálat az engedélyezés kapcsán a bűncselekmény és a felmerülő jogi probléma közötti okozati összefüggést vizsgálja. Fontos feltétel, hogy az igényelt segítség a jog- vagy érdeksérelem elhárításához nélkülözhetetlen legyen, azaz a bűncselekménnyel összefüggésben igényeljen az ügyfél peren kívüli szakjogi segítségnyújtást. 2009. évben a január 1-jétől 2009. május 15.-ig terjedő időtartamban az Áldozatsegítő Szolgálat munkatársai 327 benyújtott szakjogi segítségnyújtás iránti kérelmet bíráltak el, melyből 319 esetben engedélyező és 8 esetben eljárást megszüntető határozatot hoztak, ez jelentős növekedési tendenciát mutat, hiszen 2008. év folyamán mindösszesen 503 szakjogi segítségnyújtás iránti kérelem érkezett be a szolgálatához.⁴⁷

A polgári peres eljárásokban a támogatás igénybevételét a Jst. 15. §. b) pontja értelmében a 14. §-ban⁴⁸ foglaltakon túlmenően igénybe veheti a rászorultnak tekinthető „a 9/A. §-ban foglalt feltételeknek megfelelő fél, ha a külön törvény szerinti eljárásban megállapították azt, hogy bűncselekmény áldozata, jogosult az áldozatsegítési szolgáltatások igénybevételére és bűncselekménnyel okozott kár megtérítése, illetve a bűncselekménnyel összefüggésben keletkezett jog- vagy érdeksérelem elhárítása érdekében indít pert, kivéve, ha a 14. § szerint minősül rászorultnak”.

Ez gyakorlati értelemben a rászorultsági feltételek és a biztosítható támogatási formák viszonylatában azt jelenti, hogy a magasabb rászorultsági küszöb alatt⁴⁹ a költséget az állam a fél számára megelőlegezi peres támogatási forma esetén.

Büntetőeljárásokban a Jst. 17. § (1) bekezdése szabályozza az áldozat számára igénybe vehető támogatási formát is. Jogi segítségnyújtás keretében büntetőeljárásokban a törvényi⁵⁰ feltételek fennállása esetén személyes költségmentesség nyújtható a pótmagánvádló részére⁵¹, továbbá a b) pont értelmében pártfogó ügyvédi képviselőt biztosítható a sértett, a magánvádló, a magánfél, és az egyéb érdekelt⁵² és a pótmagánvádló számára.

Az áldozat sértettként, magánvádlóként, magánfélként, egyéb érdekeltként és pótmagánvádlóként akkor tekinthető rászorultnak a Jst. 19. § (1)

bekezdésének b) pontja értelmében, ha „*jövedelmi és vagyoni viszonyai alapján megfelel a 9/A. § szerinti feltételeknek, továbbá a külön törvény szerinti eljárásban megállapították azt, hogy bűncselekmény áldozata és jogosult az áldozatsegítési szolgáltatás igénybevételére*”. Bizonyos esetekben azonban a büntetőeljárásbeli támogatás engedélyezése kizárnak minősül.⁵³ Továbbá a Jst. 19. § (3) bekezdése értelmében a „*kiskorú sértett és magánfél a jövedelmi és vagyoni viszonyaira tekintet nélkül jogosult a támogatásra; nem részesíthető azonban támogatásban, ha a jogi képviselőt költségeit vagy a tényleges jogi képviselőt a fél más állami támogatási rendszerben biztosított támogatásként megkapta.*”

Összességében nézve véleményem szerint az áldozatsegítő támogatások igénybevételével kapcsolatosan a következő megállapítások tehetők, melyek a jogi segítségnyújtási esetekre is vonatkoznak. A törvényben meghatározott közigazgatási hatósági eljárások annak érdekében, hogy a szolgáltatások igénybe vételében jövedelmi helyzetüktől függetlenül minél szélesebb társadalmi réteg részesülhessen, illeték- és díjmentesek eljárások. A támogatások igénybe vétele önkéntes és kérelemre indul, továbbá mindenben a hatósággal való együttműködésen alapul. A segítségnyújtás iránti kérelmet az erre a célra rendszeresített kérelem-nyomtatvány kitöltésével és hatósághoz történő benyújtásával lehet igényelni. Áldozatsegítő szolgáltatások igénybe vétele estében az ügyben eljáró nyomozó hatóság, ügyészség vagy bíróság által kiállított igazolást be lehet nyújtatni rendelkezésre állás esetén a büntetőeljárás adataival kapcsolatosan, amely igazolást azonban a szolgálat is szükség esetén eljárása részeként beszerez. A rászorultság igazolásával kapcsolatos dokumentáció beszerzése mindkét jogi szolgáltatás sajátossága, az áldozatsegítő szolgáltatások között azonban csak a szakjogi segítségnyújtás esetén feltétel, a többi szolgáltatásnak nem feltétele. Az áldozatsegítő szolgáltatásokat hatásköri és illetékességi szabályoktól függetlenül az ügyfélbarát közigazgatási hatósági eljárási elv teljekörű figyelembe vételével bármely területi szintű áldozatsegítő szolgálatnál be lehet nyújtani. Szakjogi segítségnyújtás és a jogi segítségnyújtási szolgáltatások esetében főszabályként a jogi segítségnyújtó szolgálat az Igazságügyi Hivatalról szóló 303/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 7. § (4) bekezdése értelmében az ügyfél lakóhelye vagy tartózkodási helye, ezek hiányában szálláshelye, illetve munkavégzésének helye szerint illetékes területi igazságügyi hivatal jogi segítségnyújtó szolgálata jár el a meghatározott támogatások engedélyezése iránti kérelem elbírálására. A magyarországi lakóhellyel, tartózkodási hellyel, szálláshellyel vagy munkavégzési hellyel nem rendelkező külföldi ese-

tében azonban a kérelem elbírálására a Fővárosi Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálata illetékes a kormányrendelet értelmében.⁵⁴

B) A jogi segítségnyújtásról

I. A jogi segítségnyújtó tevékenység Hollandiában⁵⁵

Az Európai Unió tagállamaiban működő jogi segítségnyújtási rendszerek országonként eltérőek, hiszen a különböző társadalmi, gazdasági, kulturális viszonyoknak megfelelően különböző modellek kialakítására került sor.

Hollandia 16,4 millió lakosú, 12 tartományból álló, 467 önkormányzattal rendelkező parlamentáris demokrácia, többpártrendszerrel és koalíciós kormánnyal. Anyagi helyzete alapján a holland népesség körülbelül 40%-a jogosult szubvencionált jogi segítségnyújtás igénybe vételére a legfrissebb 2009-es adatok szerint. A jogi segítségnyújtás főként állami támogatásból valósul meg, melyre az ún. Jogi Segélyezési Alapot⁵⁶ hozták létre és kisebb részben az ügyfelek saját jövedelmi hozzájárulása tevődik hozzá a rendszer működtetéséhez.

1. A holland legal aid modell története

A holland jogi segítségnyújtás rendszere egészen 1956-ig, illetőleg 1957-ig nyúlik vissza, amikor az ún. első jogsegélytörvény a jogi segítséghez való jogot deklarálta, különösen kiemelten, pedig az ügyvédi képviselőhez való jogot biztosította az első tárgyalás folyamán. Így ténylegesen ingyenesen megvalósult a jogi szolgáltatás az olyan ügyfelek számára is, akik e szolgáltatásokat nem tudták megfizetni. A későbbiekben az ingyenesség megszűnt és az ügyvédek csekély összegű költségtérítés fejében látták el a jogi szolgáltatást. 1969-ben ún. „Jogi Klinikákat” létesítettek joghallgatók jogi segítségnyújtás céljából, behálózva Hollandia nagyvárosait. Az első Jogsegély Irodát 1975-ben létesítették, a polgárok számára biztosítottak jogsegélyt és az ügyvédi képviselőt kirendeléssel történő biztosítása iránti kérelmeket is ők fogadták be. Három évvel később alapjoggá vált a jogi segítségnyújtás biztosításához való jog, a Jogsegélyszolgálati Irodák ügyszámai ugrásszerű emelkedést mutattak. 1994-ben aztán megalakultak az ún. Jogsegélyszolgálati Tanácsok, a jogi segítségnyújtásról szóló törvény elfogadásával. A szervezői-felügyeleti tevékenység és a tényleges jogsegélyszolgáltatás ténylegesen elkülönült a szervezetrendszer kialakításával. Az

elkövetkező időszak feladata a jogalkotási teendők ellátása, értékelések és felmérések készítése volt, a jövő társadalmi igényeinek felvázolására. Egy független társadalomkutató iroda végezte a felmérést, megállapításai a további vizsgálatok és viták alapját képezték. Az igazságügy miniszter által felkért bizottság Tanácsadói Jelentést készített, amely ajánlásokat fogalmazott meg a kutatási jelentést figyelembe véve. A Jogi Irodák rendszerét 2004-ben indították be, biztosítva az országos lefedettséggel rendelkező, egyablakos ügyintézés. A Jogsegélyszolgálati Irodák megszűntek és az első és másodszintű jogi tanácsadási rendszert innentől fogva ügyvédi irodák látják el. 2006-tól fogva a papíralapú ügyintézését felváltja az elektronikus ügyintézési rendszer, így az adóhivatalhoz és az önkormányzatok elektronikus-ügyfél-adatbázisához kapcsolódik a kiépített jogi segítségnyújtó rendszer. 2007-ben az új kormányprogram kevesebb támogatást ítélt meg a rendszer működtetésre, melyet 2008-ban felülvizsgáltak és a költségek csökkentésének kivitelezésre vizsgálatokat rendeletek el felmérni, hogy hol és milyen indokolt és ésszerű mértékű megszorításokkal érhetnek el költséghatékonyt. A kritikus sikertényezők közé tartozik többek között az egyszerű ügyek elkülönítése, az adminisztrációs terhek csökkentése, a méltányos önrész és szolgáltatói díjazás kialakítása, a felelősség-elv előtérbe helyezése és a folyamatos felülvizsgálat és az eredmények monitoringja.

2. A jogi segítségnyújtás rendszere Hollandiában

Az Emberi Jogok Európai Egyezményében biztosított emberi jogok és a Holland Alkotmány, értelmében Hollandia minden állampolgárának jogában áll a jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférés, továbbá, amennyiben anyagi viszonyai alapján rászorultnak tekinthető az ingyenes ügyvédi képviselő igénybevétele.

A jogi segítségnyújtással kapcsolatosan a parlament a döntéshozás szerve, amely meghatározza az éves költségvetést, a szolgáltatás feltételrendszerét, az önrész és a támogatási összeg nagyságát. Az igazságügy miniszter és a Jogrendszeri Belépést Koordináló Igazgatóság az irányítás menetét szabja meg, valamint a parlament elé terjeszti a költségvetési javaslatot. A jogsegély-politikát a Jogsegélyszolgálati Tanácsok kivitelezik, amelyek a költségvetés betartásáért felelnek és a Minisztériumot tanácsadó testületként fungálva segítik. A jogi szolgáltatást az ún. egyablakos rendszerben működő ügyvédek, mediátorok végzik. Elmondható, hogy független intézmény működik Hollandiában, amelynek létrehozását az is indokolta, hogy az irányí-

tás és a lebonyolítás szétválasztásának elvét kívánták érvényre juttatni létrehozásakor. Ez azt jelenti közelebbről, hogy a kivitelezés a szolgáltatókkal folytatott szoros együttműködésben történik, a megvalósítók, pedig a helyi környezeti feltételek és ismeretanyag birtokában állnak. A magas szintű szervezési funkciók és a költségvetési felügyelet egy szervezetrendszeren belüli ellátása és megvalósítása hozzájárul a magas minőségorientált rendszer kialakításához. Az érdekvédő jogi segítségnyújtási tevékenység mindazonáltal a politikától független, kvázi befolyásmentes. A Jogi Irodákat a Jogsegély Tanácsok finanszírozzák, melyek tervezési és ellenőrzési feladatokat látnak el. Számos feladatkörrel, funkcióval rendelkeznek továbbá, így egyeztetik a jogi segítségnyújtás iránti keresletet a kínálattal, jóváhagyják a rendszerbe belépni kívánó ügyvédek és mediátorok jelentkezését, bejegyzik őket és szerződéseket, megállapodásokat kötnek velük, továbbá, felülvizsgálják és kifizetik az általuk benyújtott igazolásokat és felülvizsgálják a kirendelési kérelmeket, melyeknél nagy hangsúlyt fektetnek az ügyféllel való bánásmódra és a jogi ügy jellegére. A Jogsegély Tanácsok gyakorlatilag a minőségbiztosítási rendszer felügyeletét végzik, a működés monitoring tanácsadó szervei. Konkrét feladatuk büntetőügyekben, a rendőrségen az ügyeleti rendszer működtetése, az ügyvédi védelem biztosítása rendőrségi szakban. A jogi segítségnyújtási szolgáltatás három módozata különböztethető meg. A Jogi Irodákban teljesen ingyenes módon tanácsadást és tájékoztatást igényelhetnek az ügyfelek maximálisan egy óra terjedelemben. Az elsődleges kirendelésre vonatkozó tanácsadás, az ügynevezett hosszabb fogadóóra időtartama egytől három óráig terjedhet, melyért az ügyfélnek 2008-as árviszonylatban 13,5 eurónyi hozzájárulást kell megfizetnie a jogi segítséget nyújtó ügyvéd részére. Ezt a második lépcsőnek tekinthető szolgáltatást ügyvédek nyújtják. A harmadik típusú szolgáltatás a tényleges értelemben vett kirendelés alapú jogi segítségnyújtás, melyet a Jogsegélyszolgálati Tanácsal szerződéses kapcsolatban álló ügyvédek, mediátorok, szolgáltató szervezetek nyújthatnak. A Jogsegélyszolgálati Tanács ítéli meg, hogy nyújtható-e térítés az ügyfél számára, figyelembe véve anyagi körülményeit és az ügy jellegét. Az ügyfél számára ebben az esetben 94-705 euró pénzüsszegig terjedő fizetési kötelezettség keletkezik. A már említett egyablakos ügyintézés azt jelenti, hogy könnyen elérhető, költségmentes alacsony küszöbű első lépcsős ellátás, minden polgár számára biztosított, amely során az ügyfél számára érthetővé válik jogi ügye megítélése, fennálló helyzetét, teendőit fel tudja mérni, így megalapozott felelősségteljes döntést hozhat. A szolgáltatás igénybevételel elkerülhető az ügyfél

jogi problémáinak megnövekedése és egy minimális költséget megfizetve lehetőséget kap jogi státusza rendezésére.

A Jogsegélyszolgálati Tanács öt területi irodából és egy központi hivatalból épült fel, melyet 2008. decemberében Nemzeti Jogsegélyszolgálati Tanács⁵⁷ vontak össze, melynek része öt regionális és egy központi hivatal. 2008-ban, a Legal Aid Register⁵⁸, amely a szerződött ügyvédek, mediátorokat és szervezeteket tartalmazza megközelítőleg 7.100 tagot foglalt magában. A friss statisztikai adatok alapján a szolgáltatás igencsak közkedvelt, hiszen a ténylegesen ellátott, tanúsítható 2008-ban dokumentált 401.712 ügyön felül, további 15.294 ügynevezett „kisebb óraszámú tanácsadást biztosító szolgáltatásra”⁵⁹ került sor és 5.524 mediációs eljárás került lefolytatásra.

II. A magyarországi jogi segítségnyújtás rendszerének kialakítása, a szervezetrendszer kialakításának lépései

1. A magyar jogi segítségnyújtás történeti gyökerei, a szocialista modell

Már az 1970-es évektől indulóan megfigyelhető, hogy az akkori államosított szakszervezetek keretén belül kialakult egy ingyenes jogi tanácsadási szolgálat, melynek feladatkörét ügyvédi kör látta el.⁶⁰ 1974-ben a szakszervezeti jogsegélyszolgálatok szervezése ötven magyar nagyvállalatnál kezdődött meg kísérleti jelleggel. A SZOT a mozgalom kiszélesítése mellett döntött, a kedvező tapasztalatokra való tekintettel. 1976-ban a szakszervezeti jogsegélyszolgálat céljaival kapcsolatosan irányelv született, melyben a dolgozók érdekeinek védelme és biztosítása érdekében, mind a munkahelyi, mind a különböző állami szervek előtti ügyekben, eljárásokban és perekben a szükséges mértékű segítségnyújtást és jogi képviselést kívántak biztosítani. A jogszabályokban fogalt jogok és kötelezettségek mind szélesebb körű társadalmi megismertetése volt a cél. A jogsegély-szolgáltatási ügycsoportok a külföldi modellekkel való összehasonlítás viszonyrendszerében is tágan megvontnak minősülnek, mindössze néhány ügykörben –mint például vagyoni jogi ügyekben- írták elő a tanácsadásra szorítkozást. A segítségnyújtás feltétele akkoriban a dolgozó jogsegélyre való rászorultsága, valamint a szocialista erkölcs követelményeinek megfelelő ügy támogatásának szükségessége volt. A nyolcvanas évekig a növekedés volt tapasztalható az ügyfélforgalom szempontjából, azonban ez nem jelentette minden esetben szakmailag felkészült jogi végzettséggel rendelkező alkalmazottak eljárást.

Gyakran illette ezért az ügyvédség támadásokkal a jogsegélyrendszert, joggal tartva attól, hogy előnytelen konkurenciát támaszthatnak velük szemben. A mennyiségi növekedést, azonban a minőségi fejlődés váltotta fel, a szakmai színvonal emelkedése volt megfigyelhető szakképzett és tapasztalt jogászok alkalmazásával.⁶¹ A rendszerváltás következtében, e tanácsadási szolgálat felszámolásra került. Véleményem szerint a rendszerváltás nem indokolta a magyar jogsegélyszolgálatok megszüntetését, hanem annak átalakítását kellett volna kezdeményezni. Azt gondolom, hogy az igazságszolgáltatás megközelíthetőségét, a „joghoz jutás” lehetőségét biztosítani kell mindig, minden esetben politikai helyzettől függetlenül, így a tényleges igazságszolgáltatás igénybe vétele minden demokráciának alapvető eleme kell, hogy legyen.

2. „Joga van az igazához” – a hatályos magyar jogi segítségnyújtó rendszer kialakítása

A hatályos peren kívüli és perben biztosított ellátásokat nyújtó „nép ügyvédje” rendszer kialakítását számos lépés előzte meg.

Az igazságszolgáltatási reform részeként a Kormány célkitűzésében egy olyan intézményrendszer létrehozása szerepelt, mely a szociálisan rászoruló támogatottak számára szakszerű jogi tanácsadást és eljárásjogi képviselést biztosít jogaik érvényesítése, a jogviták megoldása során. A büntetőpolitika átfogó reformjának részét képezte a Pártfogó Felügyelői Szolgálat átalakítása, melynek eredményeként 2003. július 1-jétől központi irányítású szervezet alakult ki az igazságügyi tárca felügyelete alatt, egységes szakmai követelmények szerint működve, integrálva a felnőtt és a fiatalok elkövetőkkel kapcsolatos feladatok végrehajtóit.⁶²

A rászorulóknak számára az ingyenes jogi szolgáltatás szükségességéről a Kormány elsőként 1172/2002. (X.10.) számú határozatával döntött, melynek értelmében haladéktalanul szükséges a rászorulóknak számára ezen intézményrendszer kidolgozása, további lépcsőként, pedig a képviselést is biztosító „nép ügyvédje” intézményrendszer kialakításához szükséges feltételek kimunkálása.⁶³ A feladat végrehajtására az igazságügy-miniszter, dr. Bárándy Pétert jelölte ki 2002. december 31-i határidővel. Az igazságügyi tárca szabályozási koncepcióban tett javaslatot egy rövid és középtávú intézkedéseket egyaránt tartalmazó önálló, a jogi segítségnyújtást szabályozó törvény megalkotására, az eljárási törvények módosítását is jelentő intézményfej-

lesztési elképzeléseket is tartalmazó „jogi segítségnyújtási reform” kidolgozására.⁶⁴

A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvényt az Országgyűlés 2003. október 20-án fogadta el. A törvényi szabályozás megalkotásával a cél az volt, hogy létrejöjjön a szociálisan rászorulóknak számára egy olyan intézményrendszer, melynek keretében a rászorulóknak szakszerű jogi tanácsadást és eljárási jogi képviseletet kaphatnak jogaik érvényesítése, jogvitáik megoldása során. Kétségteljesen egyedülálló kezdeményezés született meg, hiszen a jogvédelem területének átfogó jellegű, a probléma egészére koherens egészként koncentrált, teljes mértékben állami feladatként került megfogalmazásra az intézményrendszer kialakításának szükségessége.⁶⁵

A jogi segítségnyújtó szolgálat szervezete az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői Szolgálatához integrálódott, ezért 2004. január 1-jétől a központi szervezet új neve: Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Országos Hivatala lett 2005. december 31-ig, majd pedig 2006. január 1-jétől Igazságügyi Hivatal néven működik tovább az Áldozatsegítő Szolgálattal történő szakterület-feladatbővülés után.⁶⁶

A jogi szabályozás értelmében a fővárosban és a megyénként működő Jogi Segítségnyújtó Szolgálatok tevékenységük kezdetén 2004. március 1-jétől a megyénként működő Pártfogó Felügyelői Szolgálatokhoz kapcsolódva kezdték meg munkájukat, az ügyfélfogadási tevékenységet 2004. április 1-jétől kezdték meg. A pártfogó felügyelői és a jogi segítségnyújtó szakterületek egymással mellérendeltségi viszonyban álltak, mindkét szervezeti egységet az Országos Hivatal főigazgatója irányította és irányítja a mai napig is, az áldozatsegítés szervezetrendszerbe történő integrálódásával, további mellérendelt szolgálat jött létre. 2006. szeptember 1-jétől Lobbis hatósági feladatkör, majd 2007. január 1-jével szakterület bővülésként büntető ügyekben alkalmazható közvetítés is szakterület⁶⁷ kijelölésre került.

Az Igazságügyi Hivatalról szóló 303/2006. (XII.23.) Korm. rendelet szabályozza az Igazságügyi Hivatal hatályos jogállását és tartalmazza a jogi segítségnyújtó szolgálat kijelölésének szabályait. A kormányrendelet az Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálatát jelöli ki a Jst.-ben meghatározott támogatások engedélyezése iránti kérelem elbírálásra, azzal a kitételrel, hogy „az Európai Unió tagállamába irányuló jogi segítségnyújtás iránti kérelem előterjesztése esetén az ügyfél lakóhelye vagy tartózkodási helye szerinti területi igazságügyi hivatal jogi segítségnyújtó szolgálata illetékes.”⁶⁸ A Központi Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálatának deklarált feladata a jogi segítők névjegyzék vezetésével kapcsolatos felada-

tok ellátása és a méltányossági eljárás lefolytatása. Az Igazságügyi Hivatal Fővárosi Jogi Segítségnyújtó Szolgálatára illetékes magyarországi lakóhellyel, tartózkodási hellyel, szálláshellyel vagy munkavégzési hellyel nem rendelkező külföldi esetében a kérelem elbírálására.⁶⁹

3. A jogi segítségnyújtásról szóló törvényi szabályozás megalkotásának célja, szükségessége

A hatályos magyar alkotmányjogi szabályozás értelmében a Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.⁷⁰ A jogállamiság tartalmi elemeinek kibontására az Alkotmánybíróság joggyakorlatának megvizsgálása során kerülhet sor. Tekintve, hogy a jog által meghatározott keretek között fejthető ki közhatalmi tevékenység és a jogbiztonság biztosítása, továbbá az emberi jogok érvényre juttatása is nélkülözhetetlen, a jogalkotóra felelősségteljes feladat hárul: a jogállamiság-jogbiztonság alkotmányos garanciájának biztosítása.⁷¹ Fontosnak tartom kiemelni, hogy a hatósági jogérvényesítés keretében az állam kötelezettsége a jogszabályi és intézményi feltételek kialakítása, tehát bírói, illetőleg hatósági út biztosítása, melyhez nélkülözhetetlen a tényleges igénybevétel lehetőségének biztosítása az állampolgár számára. A jogalkotót a törvény megalkotásakor azon állami célkitűzés, törekvés vezérelte, miszerint törekedni kell mindenféle esélyegyenlőtlenség kiküszöbölésére, azért hogy intézményes segítség lehessen biztosítható azon állampolgárok számára, akik anyagi, szociális vagy egyéb okból kifolyólag nem képesek saját érdekük diktálta jogi lehetőségeik felismerésére, jogaik érvényesítésére, igazuk bebizonyítására. Az esélyegyenlőség előremozdítására egy kompenzáló, kiegyenlítő, magas szintű szakmaisággal rendelkező, mindazonáltal ember és ügyfélközpontú intézményrendszer kialakítására volt szükség az egyéni jogérvényesítés minden rászoruló számára biztosítható igénybevételére. A jogalkotó számára széles körű mérlegelési lehetőség biztosított, amely a támogatott alanyi kör, a támogatás formái és módjai, továbbá mértékegységének meghatározása tekintetében is fennáll. A „nép ügyvédje” támogatási rendszer a társadalom olyan hátrányos helyzetű rétegeinek szánt új jogintézmény, amely a pozitív diszkrimináció, azaz előnyben részesítés eszközével képes hozzájárulni az esélyegyenlőségi törekvések előmozdításához. Az objektív és szubjektív tények, értéktételek megállapítása szabad jogalkotói mérlegelési lehetőség, az alkotmány alapelveinek szem előtt tartása mellett a jogérvényesítő csoportok között lehet differenciálni. A hátrányos megkülönböztetés tilalmának alkotmányos alapelvét a

jogkeresők közötti szelektálás mindazonáltal nem sértheti. A pozitív diszkrimináció alkalmazását az Alkotmánybíróság gyakorlata lehetővé teszi, amennyiben a megkülönböztetés alapja nem az eleve jogosultak köre, illetve ésszerű és nem önkényes oknál fogva következik be a kiválasztás.⁷²

Az Emberi Jogok Európai Bírósága több ítéletében kifejtette, amennyiben anyagi, személyes és nem jogi tényezők korlátozzák a bírósághoz fordulás jogát, e körülmény fennállása ugyanúgy sértheti az Egyezmény szellemiségét, mint a jogi akadályok felmerülése, s ennek megelőzése esetenként pozitív állami intézkedéseket is lehetővé tesz, igényel.

A jogi segítségnyújtásról szóló törvény a jogkeresők közötti differenciálás alapját a jogvita, a vitás ügy típusának meghatározásában, továbbá a jogvédelmi helyzetre való rászorultság vonatkozásában vizsgálja a peren kívüli szolgáltatások tekintetében. Peres szolgáltatás biztosítása esetén egy későbbiekben ismertetésre kerülő jogosultsági kategória kidolgozására került sor. Összegzésképpen elmondható, hogy a jogalkotó mindenekfelett kiemelt hangsúlyt fektetett az alapjogok és az alkotmányos elvek megtartására. Ez azt jelenti, hogy olyan feltételrendszer kimunkálására volt szükség a támogatások igénybevétele tárgyában, amely mindenben az esélyegyenlőség alkotmányos elvének betartásán, a hátrányos megkülönböztetés tilalmának szem előtt tartásán és a rászorultak jogérvényesítésének egyensúlyán alapszik.⁷³

Magyarország esetében saját társadalmi igényei, gazdasági-költségvetési lehetőségei, és a külföldi tapasztalatok figyelemmel kísérése egy olyan jogi segítségnyújtási modell kialakítását szorgalmazta, amely a határon átnyúló jogviták, költségmentességi ügyek uniós tagállamként való kezelésére is alkalmas.⁷⁴ Az Európai Tanács 2003/8/EK irányelve rendelkezik a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról. Az irányelv célja: „a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése, az e jogvitákkal kapcsolatos költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításán keresztül.”⁷⁵ Az Európai Közösséget létrehozó szerződésben az áruk és a szolgáltatások, a személyek, és a tőke szabad mozgása és az egységes belső piacon való együttélés alapvető, ún. garantált szabadság. Közvetlenül ebből érvényesíthető a tagállami jogalanyok azon igénye, miszerint e szabadságok gyakorlásával összefüggésben keletkező jogi ügyeik különböző tagállambeli

nemzeti bíróságok előtti tárgyalása során azonos feltételrendszer alapján kérhessék jogaik érvényesítését.

A Jst. 60. §-a értelmében a Magyarországon lakóhellyel vagy szokásos és jogszerű tartózkodási hellyel rendelkező fél számára lehetőség van másik tagállam bírósága előtt folyó polgári vagy kereskedelmi jogvitában jogi segítségnyújtás igénybevitelére, költségkedvezmény kérelmezésre. Az ügyfél erre irányuló kérelmét az Európai Tanácsnak a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról szóló 2003/8/EK irányelv 16. cikke szerinti nyomtatványon és a nyomtatvány mellékleteinek benyújtásával lehet előterjeszteni az ügyfél lakóhelye, vagy szokásos tartózkodási helye szerint illetékes megyei jogi segítségnyújtó szolgálatnál. Amennyiben a rendelkezésre álló adatok alapján egyértelműen megállapítható, hogy a kérelem nyilvánvalóan megalapozatlan, illetőleg azt nem az irányelv szerint meghatározott ügyben terjesztik elő, akkor a szolgálat indokolt határozattal megtagadja a kérelem továbbítását, amely ellen az ügyfél jogorvoslattal élhet. Abban az esetben, ha a hivatal rendelkezik megfelelő nyelvtudású alkalmazottal, és azt nem a másik tagállamnak a kérelmek fogadására megjelölt nyelven terjesztették elő, és mellékleteit sem ezen a nyelven nyújtották be, akkor a kérelmet szakfordító igénybe vétele nélkül a hivatal munkatársa maga fordítja le, a kérelem ily módon, törvényes határidőn belül továbbítható. Minden egyéb esetben szakfordító, tolmács kirendelésére kerül sor határozati formában, melynek költsége a jogi segítségnyújtó szolgálat részéről a célelőirányzat terhére kerül megelőlegezésre. Az eljárás illeték- és díjfizetési kötelezettség alól mentes, a fordítási költségeket a fél köteles akkor viszatéríteni, ha a másik tagállam hatósága elutasította a jogi segítségnyújtás iránti kérelmet. A fél köteles a másik tagállam hatóságának a jogi segítségnyújtás engedélyezése tárgyában hozott jogerős határozatát, a kézhezvételt követő harminc napon belül benyújtani a jogi segítségnyújtó szolgálat részére benyújtani, amennyiben a határidőt elmulasztja a fél a fordítási költségek után késedelmi pótlékot⁷⁶ köteles fizetni, amely a célelőirányzat javára történik.⁷⁷

4. Jogi segítségnyújtás Magyarországon 2004. április 1-jétől 2008. január 1-jéig, avagy a peren kívüli jogi segítségnyújtás rendszere, a törvényi tartalom⁷⁸

„Kerüld a pereskedést. Törekedj a kompromisszumra a szomszédokkal, amikor csak lehetséges. Mutass rá, hogy ha papíron nyer is, ténylegesen vesztes, költségekben, időben és kiadásokban. Az ügyvédnek, mint békéltető félnek nagyobb lehetőségei vannak a jó ügy megteremtéséhez.”
Abraham Lincoln

A peren kívüli jogi segítségnyújtás kidolgozása egy gyökeresen új eleme a rendszernek a bírósági eljárásokhoz való segítség, hozzáférés körének. Azon esélyegyenlőséget biztosító állami célkitűzés vezérelte az intézmény létrehozását, amely szerint azon polgárok számára is biztosítani kell a bírósági, vagy hatósági igény benyújtásának, értelmezésének, az arról való tájékoztatásnak, tanácsadásnak a lehetőségét, akik anyagi helyzetük, szociális körülményeik, vagy egyéb személyes okaik folytán nem lennének képesek jogaik érvényre juttatására. A Jst. keretében szabályozott jogi segítségnyújtás két ütemben valósul meg. Az eredeti koncepció értelmében a peres jogi segítségnyújtás intézménye a teljes költségkedvezményi rendszer biztosításával 2006. január 1-jével indult volna útjára. Így elmondható, hogy egészen 2008. január 1-jéig a bíróságok döntési jogosultsága megmaradt a pártfogó ügyvéd kirendelésének kérdésében, a rendszer pedig a költségkedvezmények bíróság általi biztosítása tekintetében nem változott. A módosult peres jogi segítségnyújtási forma bemutatását a következő témakör feldolgozásánál kísérem meg. A Jst.-nek a polgári és büntetőeljárásokhoz kapcsolódó segítségnyújtási formákra vonatkozó új szabályai az eredeti tervezet értelmében 2006. január 1-jén léptek volna hatályba és ezen időponttól fogva már nem a bíróságok, hanem az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálatának megyei hivatalai döntöttek volna az ügyfél támogatásban történő részesítéséről. 2006. január 1-jétől az eredeti törvényi koncepció értelmében a megváltozott feltételek szerint igénybe vehető lett volna a költségmentesség polgári ügyben, a költségfeljegyzési jog polgári ügyben, a pártfogó ügyvédi képviselő büntetőügyben és a pótmagánvádló személyes költségmentessége és pártfogó ügyvédi képviselője.

A peren kívüli jogi segítségnyújtás intézményrendszerének fejlesztése és az áldozatsegítési szolgáltatások bevezetése miatt a polgári peres ügyek tekintetében a változás csak 2008. január 1-jétől lépett hatályba. A peren kívüli jogi segítségnyújtás intézményrendszerének fejlesztését az anyagi szabályok kisebb korrekciója jelentette. 2007. január 1-jétől az Igazságügyi Hivatal döntési kompetenciája bővült, a bűncselekmények áldozatainak peren kívüli segítségnyújtása, az ügynevezett szakjogászai segítségnyújtás került bevezetésre.⁷⁹

2004. április 1-jétől a peren kívüli ügyekben a támogatási forma a tanácsadás, tájékoztatás biztosítására irányul, továbbá a szociálisan rászorulóknak számára okiratkészítést tett és tesz lehetővé a rászorulóknak számára. A jogi segítségnyújtási intézményrendszer területi szervei, a megyei (fővárosi) hivatalokban működő jogi segítségnyújtó szolgálatok. A Szolgálatok ügyintézőinek ügyfélszolgálati tevékenység keretében az is a feladata, hogy az egyszerűbb megítélésű ügyekben jogi tanácsot, illetve hatásköri, illetékességi útmutatást adjanak minden, a Szolgálathoz forduló ügyfél számára. Ez azt jelenti, hogy az ügyfélszolgálati tevékenység díjmentes és minden ügyfél számára biztosított a jövedelmi és vagyoni helyzet vizsgálata nélkül. Hatósági jogkörben eljárva a munkatársak elbírálják a jogi segítségnyújtási kérelmeket és biztosítják a szociálisan rászorulóknak számára a tényleges jogi segítséget. A támogatást engedélyező ún. peren kívüli határozat tanácsadásra, tájékoztatásra, okiratszerkesztésre irányul, melyet jogi segítők nyújthatnak. A „nép ügyvédjei” a jogi segítők a Központi Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálatát által vezetett névjegyzékbe⁸⁰ felvett azon személyek, akikkel az Igazságügyi Minisztérium szolgáltatási szerződést kötött. Jogi segítők ügyvédek, ügyvédi irodák és a tevékenységüket Magyarországon állandó jelleggel végző európai közösségi jogászok, közjegyzők, jogvédelemmel foglalkozó ügyvédi ellenjegyzést biztosítani tudó társadalmi szervezetek, kisebbségi önkormányzatok és jogi oktatást végző egyetemek, azaz egyetemi jogklinikák lehetnek. A jogi segítő peren kívüli jogi szolgáltatást nyújt, azaz jogi tanácsot ad, beadványt és egyéb iratokat készít, illetve szükség esetén iratokba tekint be. Peres ügyekben a jogi szolgáltatás részeként pártfogó ügyvédként jár el a jogi segítő.

A jelenleg hatályos a jogi segítségnyújtás igénybevételének részletes szabályairól szóló 56/2007. (XII.22.) IRM rendelet életbe lépéséig a támogatás előterjesztésére vonatkozó szabályokat és mellékleteként az erre szolgáló formanyomtatványt a jogi segítségnyújtás igénybevételének részletes szabályairól szóló 10/2004. (III.30.) IM rendelet tartalmazta. Az akkor hatá-

lyos rendelet tartalmazta továbbá a jogi szolgáltatás igénybevételével kapcsolatos hatósági teendőket továbbá a díjkifizetés, valamint a visszatérítési kötelezettség nyilvántartására vonatkozó szabályokat is.

A rászorulóknak számára meghatározott jogviták megoldásához nyújtható segítség. Ide tartoznak az olyan jogviták, melyekben per lefolytatására kerülhet sor és a jogok és kötelezettségek megismeréséhez, beadvány készítéséhez nélkülözhetetlen a segítség. A fél tájékoztatására, számára tanácsadói tevékenység folytatására és irat készítésére is szükség lehet peren kívül is lezárható jogvitában a mindennapi megélhetést érintő kérdésekben. Közigazgatási eljárások keretében az ügyfél jogainak, kötelezettségeinek megismeréséhez szükséges lehet felvilágosítás, illetve jogi tanács biztosítása, tájékoztatás, beadványkészítés, továbbá válasz biztosítása arra nézve, hogy jogainak védelme érdekében mely hatóságnál, milyen típusú eljárást kell indítania. Mediációs eljárásban⁸¹ részt vevő ügyfél is kérhet segítséget a megállapodás aláírását megelőzően.⁸²

Támogatás igényelhető a már említett szakjogi segítségnyújtás szolgáltatás keretében, amennyiben a fél ténylegesen bűncselekmény sértettje, és a feljelentés megtételéhez, jogainak megismeréséhez, a bűncselekmény következtében az ezzel összefüggésben keletkezett jog- és érdeksérelem elhárításához szükséges a szakjogi közreműködés, illetve az ügyfél keletkezett kárának megtérítéséhez szükséges a jogi tanácsadás. Lehetőség továbbá az áldozat számára, hogy a büntető ügyben, tanúzási kötelezettségével kapcsolatosan kaphasson felvilágosítást.

Bizonyos esetek fennállása esetén nem lehet támogatást nyújtani ingatlan adásvételi szerződés készítésére, kivéve azonban, ha mindkét fél jogosult a támogatásra, nem nyújtható továbbá támogatás pénzügyi intézet által folyósított kölcsön felvételével, alkotmányjogi panasszal, bizonyos vállalkozási tevékenység folytatásával, vámügyekkel, társadalmi szervezet alapításával kapcsolatos ügyekben. Kizárt továbbá a támogatás olyan jogügylet tárgyában, melyben a jognyilatkozat tételre csak ügyvéd, vagy közjegyző által ellenjegyzett okiratban nyílhat mód.⁸³ Kivétel azonban, ha az ügy a fél lakhatását szolgáló ingatlan elidegenítésével, vagy megterhelésével kapcsolatos. Továbbá a Jst. módosításnak köszönhetően az átmeneti vagy tartós nevelésből kikerülő fiatalok első lakáshoz jutása érdekében a jogi segítő adásvételi szerződést is készíthet.

Abban az esetben is kizárt a peren kívüli támogatás nyújtása, amennyiben a fél adott ügyben a szükséges támogatást már korábban megkapta, az előző eljárás, eljárások során korábban valótlan adatokat közölt az engedélyező

hatósággal, illetve, ha a korábbi szolgáltatás díját nem térítette vissza az államnak önhibájánál fogva.

Az ügyfél számára biztosítható támogatással kapcsolatosan el kell mondanivalót, hogy a jogi segítő munkadíját a fél helyett, szociális rászorultsága alapján az állam átvállalja, illetőleg megelőlegezi a szolgáltatás díját. Amennyiben a fél megelőlegező szolgáltatásra jogosult, a visszafizetésre legfeljebb egyéves határidő biztosítható a számára és lehetősége van részletfizetési kérelem előterjesztésére is. A jogi segítő mindenkor óradíja a piaci árviszonyokhoz képest kedvezményes, hiszen 2009. évben az összeg 3.000,- Ft óránként, melyhez 450,- Ft költségátalány és ÁFA fizetésre kötelezett jogi segítő esetén 20% ÁFA, azaz 690,- Ft ÁFA tevődik hozzá 2009. július 1. napjáig.⁸⁴

A támogatásban magyar állampolgárok, Magyarországon bejelentett lakóhellyel rendelkező, illetve menekültügyi eljárásban részt vevő külföldi személyek, nem magyar állampolgárok nemzetközi szerződés, illetve viszonyosság alapján és az Európai Unió tagállamának polgárai, illetve az ott jogszzerűen tartózkodó, az Európai Unió tagállamain kívüli államok polgárai vehetnek részt.

Amennyiben a fél családjában a havi nettó jövedelem mértéke nem haladja meg a mindenkor öregségi nyugdíj minimumot, – amelynek mértéke 2009. évben 28.500,- Ft – és a Jst. értelmében figyelembe vett elidegeníthető vagyonnal nem rendelkezik, az állam viseli a szolgáltatás díját.⁸⁵ A jövedelem számításánál a fél és a féllel egy háztartásban élők tárgyhavi, valamint a kérelem benyújtását megelőző évi átlagjövedelmét is bele kell számítani a család teljes rendelkezésre álló jövedelmébe, majd pedig el kell osztani a féllel együtt élő személyek számával.⁸⁶

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról 1993. évi III. törvény 4. § (1) bekezdésének e) pontja azon személyt tekinti egyedül élőnek, aki egyseminyenes háztartásban lakik. A törvénytervezet kidolgozásakor ez a cél vezérelte a jogalkotót, hogy elismerje a magasabb egy főre eső életvezetési költségeket. A 2007. december 21-étől alkalmazott szabályozás értelmében az egyedülállók számára az ingyenes szolgáltatási kategória alsó határa került megfogalmazásra, melynek mértéke a mindenkor nyugdíjminimum 150%-a és alkalmazásánál feltétel, hogy a vagyontalan fél rászorultsága megállapítható legyen.⁸⁷ A jogi segítségnyújtás igénybevételének részletes szabályairól 56/2007. (XII.22.) IRM rendelet határozza meg az egyedülálló fogalmát, miszerint, az minősül egyedülállónak, aki nem él mással közös háztartásban, függetlenül családi állapotától.⁸⁸ A törvényi szabályozás meg-

előlegező kategóriájának, felső határnál nem került sor emelésre, annak mértéke a mindenkori évet két évvel megelőző nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 43%-a.

Az aktív korúak ellátására jogosult vagy aktív korúak ellátására jogosult, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény szerinti közeli hozzátartozójával közös háztartásban élő⁸⁹, a közgyógyellátásban részesülő ügyfél, azon ügyfél, akinek egészségügyi szolgáltatásra való jogosultságát megállapították, vagy az átmeneti szállást igénybe vevő hajléktalan, továbbá a menekült, a menedékes, illetve a menekültkénti vagy menedékeskénti elismerését kérő személy jövedelmi és vagyoni viszonyaira tekintet nélkül rászorultnak tekintendő, tehát az állam által átvállalt szolgáltatásra jogosult.⁹⁰

Az állami gondozásból kikerülő, rászoruló fiatalok első lakáshoz jutása, lakhatásának biztosítása érdekében 2007. év végétől a jogi segítők számára lehetőség nyílik szerződés készítésére, megkönnyítve a fiatalok életkezdését társadalomba való beilleszkedését.⁹¹

Azon kérelmezők számára, akinek havi nettó jövedelme nem haladja meg a mindenkori minimálbér összegét és a törvényben meghatározottak szerint vagyonnal nem rendelkeznek, az állam által megelőlegezett szolgáltatást lehet igénybe venni. 2009-ben ez a korlát 79.550,- Ft, mely összeg a 2007. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 43%-a.⁹²

A méltányosság gyakorlására jogszabály több esetben lehetőséget biztosít, a Jst. 8. § (1) bekezdés értelmében, hiszen akkor is megállapítható a rászorultság, ha a fél rendelkezésre álló havi nettó egy főre eső jövedelmének mértéke a rászorultsági összeghatárt meghaladja, de a fél a jogi szolgáltatás igénybevételét lehetetlenné tévő mértékben akadályoztatva van a rendelkezési joga gyakorlásában, a szolgáltatás igénybe vétele egyéb személyes körülményeire, a rendelkezésre álló havi nettó egy főre eső jövedelem mellett is lehetetlen. Az ügyfél személyes körülményére, így a személyében rejlő fogyatékoságára, illetve a lakóhelye vagy szokásos tartózkodási helye államának magas megélhetési költségeire vonatkozhat a méltányosság alkalmazása. Abban az esetben is méltányosság gyakorolható, amennyiben az ügyfélnek „*jövedelmét a jogi szolgáltatás igénybevételétől eltérő más célra kell fordítania és ennek elmaradása a fél vagy a vele egy háztartásban élők életét, testi épségét, egészségét vagy megélhetését közvetlenül veszélyeztetné.*”⁹³

5. Jogi segítségnyújtás Magyarországon 2008. január 1-jétől⁹⁴

A jogi segítségnyújtással kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2007. évi CLII. törvény fejlesztette tovább és alakította át a jogi segítségnyújtás addig létező peren kívüli rendszerét. A törvényi szabályozás módosulásával átalakításra került a polgári és a büntetőeljárásokban biztosítható költségkedvezmények rendszere. A legjelentősebb változásnak az tekinthető, hogy 2008. január 1-jétől az Igazságügyi Hivatal feladatkörébe került át a perben részt vevő felek számára a polgári eljárásokban a pártfogó ügyvédi képviselet biztosítása, a büntetőeljárásban a sértett, a magánvádló, a pótmagánvádló, a magánfél és egyéb érdekelt számára a pártfogó ügyvédi képviselet biztosítása, továbbá a pótmagánvádló személyes költségmentességének engedélyezése. Az engedélyezési hatáskör áttelepítése mellett a nyilvántartott, szerződéses jogviszonyban álló jogi segítők kör hatalmazható meg főszabályként a pártfogó ügyvédi képviselet ellátására, szabad ügyvédválasztás útján, míg a kirendelés csak másodlagos lehetőség a jogi segítők, valamint az ügyvédi kamarák által nyilvántartott kirendelhető ügyvédek körében. Jelentős módosulás továbbá az is, hogy a pártfogó ügyvédi képviselet állam általi átvállalt összege az Igazságügyi Hivatal által kezelt, e célra kialakított költségvetési célelőirányzatból kerül kifizetésre, ellentétben az eddigi rendelkezésre álló bírósági kerettel. A pártfogó ügyvédi képviselet egyik legjelentősebb változása a támogatási jogosultsági feltételek módosulása, melyre a Jst. jogosultsági szabályai alkalmazhatóak a rászorultság elbírálásánál. A Jst. 13. §-a értelmében támogatásban részesíthető a Jst. 4. § (1) bekezdése szerinti feltételeknek megfelelő fél⁹⁵, a menekültügyi eljárásban hozott határozat bírósági felülvizsgálata iránt kérelmet benyújtó személy, olyan perben, melyben tárgyi költségfeljegyzési jog áll fenn a külföldi fél, valamint a megelőlegező szolgáltatásra jogosult kiemelkedően közhasznú szervezet és a munkavállalói érdek-képviseleti szervezet az általa közérdekből, külön jogszabály felhatalmazása alapján indított perben eljárva.

A pártfogó ügyvédi képviselet díját az ügyféltől átvállalja az állam, amennyiben a fél aktív korúak ellátására jogosult vagy aktív korúak ellátására jogosult, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény szerinti közeli hozzátartozójával közös háztartásban élő⁹⁶, közgyógyellátásban részesül, egészségügyi szolgáltatásra való jogosultságát megállapították, vagy átmeneti szállást igénybe vevő hajléktalan, továbbá menekült, menedékes, illetve menekültkénti vagy menedékeskénti elismerését kérő személy jövedelmi és vagyoni viszonyaira tekintet nélkül rászorult-

nak tekintendő. Ingyenes továbbá a pártfogó ügyvédi képviselet, azon rászorulóknál, akiknél a családban az egy főre eső havi nettó jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj már említett mindenkori legkisebb összegét (2009-ben 28. 500 forint), egyedülálló személy esetében, pedig akkor, ha a havi nettó rendelkezésre álló jövedelme nem haladja meg a nyugdíjminimum 150%-át (2009-ben 42.750 forint).⁹⁷

A pártfogó ügyvédi képviselet rászorultsági feltételének vizsgálata során 2008. január 1-jétől, 2008. február 5-ig érvényesülő szabályozás értelmében, amennyiben a felet tárgyi költségmentesség illette meg, akkor állam által átvállalja a pártfogó ügyvédi költséget.⁹⁸ 2008. február 6-i hatállyal megváltoztak a költségmentességi szabályok, így a társadalombiztosítási – az egészségbiztosítási- és nyugdíjjellegű ellátással összefüggő – perek szűk köre érvényes a korábbi szabályozás. Többek között a munkaviszonnyal, közszolgálati viszonnyal, a közalkalmazotti jogviszonnyal, továbbá a szövetkezeti tagsági viszony alapján létrejött munkaviszony jellegű jogviszonnyal kapcsolatos perek kerültek ki a tárgyi költségmentes körből. A tárgyi költségmentesség azt jelenti, hogy a feleknek nem kell előzetesen illetéket leróniuk, és nem kell a felmerülő költségeiket (pl. tanúdíj, szakértői díj) megelőlegezniük. A tárgyi költségmentes perekben a költségekről a bíróság az eljárást befejező határozatában rendelkezik. A szabályozás alapján munkaügyi perekben, amíg a pereszes munkáltató peresztesége arányában viselte az illetéket, továbbá az egyéb felmerült költségeket, addig a pereszes munkavállaló az ellenfélnél közvetlenül felmerülő költségeinek megfizetésére volt kötelezhető.⁹⁹ A 2008. február 6-a előtt megindult perekre a korábbi költségmentességi gyakorlat alkalmazandó.

A 2008. február 6. után meginduló munkaügyi perek ún. tárgyi költségfeljegyzéses pereknek tekinthetők. Az illeték és az esetlegesen felmerülő költségek feljegyzésre kerülnek és a költségek viselésének kötelezettségéről a pernyertesség-peresztesesség arányában a bíróság rendelkezik, melynek alapján a Jogi Segítségnyújtó Szolgálat állapítja meg az összegszerű pártfogó ügyvédi díjat és kötelezi a bíróság által fizetésre kötelezett felet annak megfizetésére. A tárgyi költségmentes perekben, illetve, amennyiben a bíróság az ügyfélnek személyes költségmentességet engedélyezett, akkor az állam viseli az ügyfelet terhelő pártfogó ügyvéd költségét, amennyiben annak megfizetésre a bíróság teljes egészében, vagy részarányában az ellenérdekű felet nem kötelezte.

A pártfogó ügyvédi díj megfizetésének új módozata a legfeljebb egy éves időtartamra állam által megelőlegezett pártfogó ügyvédi díj.¹⁰⁰ Az állam

megelőlegezi az ügyfelet terhelő pártfogó ügyvédi költséget, ha a felet tárgyi költségfeljegyzési jog illeti meg, amennyiben az ügyfél olyan rászoruló, akinek a rendelkezésre álló havi nettó jövedelme nem haladja meg 2009. évben a 79.550.- forintot (ez az összeg a 2007. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 43%-a).¹⁰¹ A kiemelkedően közhasznú szervezet és a munkavállalói érdekképviseleti szervezet esetében az általuk közérdekből, külön jogszabály felhatalmazása alapján indított perben a pártfogó ügyvéd szolgáltatása szintén a megelőlegezett szolgáltatások körébe tartozik. Azon személy számára, akiről pedig az Áldozatsegítő Szolgálat külön eljárás keretében megállapította, hogy bűncselekmény áldozata¹⁰² és a rendelkezésre álló havi nettó jövedelme nem haladja meg 2009. évben a 159.100.- forintot (ez az összeg a 2007. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 86%-a) az állam szintén megelőlegezi a pártfogó ügyvédet illető díjat.¹⁰³ Az anyagi feltételek fennállása és a fél jogban való járatlansága, valamint az olyan bonyolult megítélésű ügy a támogatás biztosítását eredményezi, melyben a fél személyesen eljárva nem lenne képes a perben érdekeit eredményesen képviselni, eljárási jogait hatékonyan gyakorolni, továbbá azon fél számára is jár a támogatás, akinek perében a jogi képviselet kötelező.¹⁰⁴

A Jst. 11. §-a értelmében, tehát összegezve a fentieket a polgári eljárások viszonylatában: „Az állam a jogi segítségnyújtás keretében a törvényben meghatározott polgári peres és nemperes eljárásokban (a továbbiakban együtt: per) a felperes, az alperes, a beavatkozó (perbehívott), a kérelmező és a kérelmezett fél részére a pártfogó ügyvédi képviseletet biztosítja és annak költségét a fél helyett megelőlegezi vagy viseli.”

A törvényi kommentár értelmében a pártfogó ügyvédi képviselet polgári peres formájának biztosításával megállapítható, amennyiben az ügyfél a Jst. 11/A. §-a¹⁰⁵ alapján rászorult, akkor a jogi képviselettel kapcsolatos költségek viselése és előlegezése alól mentesül a támogatott fél. Abban az esetben, ha pereszes lesz, akkor az államot terhelő pártfogó ügyvédi díjat a jogi segítségnyújtó szolgálat fizeti meg az ügyvéd számára, amennyiben pedig pernyertes az ügyfél, az ellenérdekű félnek kell megfizetni a jogi segítői díjat. Külön vívmánya a pártfogó ügyvédi képviselet új rendszerének, hogy a pártfogó ügyvéd egy ún. állam által garantált díjelőlegre jogosult, melyet a jogi segítségnyújtó szolgálat megelőlegez számára, a szolgálat, pedig a pereszes felet harminc napos határidő tűzésével felhívja, hogy az előleget fizesse vissza az állam javára. Amennyiben a díjelőleg garantált összegétől¹⁰⁶ magasabb díjat kell az ellenérdekű félnek megfizetnie pártfogó ügyvédi költségként, akkor a pártfogó ügyvéd a pereszes féltől követelheti a

részére járó díjat.¹⁰⁷ A pártfogó ügyvédi díjfizetéssel kapcsolatos szabályokat a pártfogó ügyvéd és a kirendelt védő részére megállapítható díjról és költségekről szóló 7/2002. (III.30.) IM rendelet tartalmazza és annak 5. §. (3) bekezdése értelmében a pernyertes fél pártfogó ügyvédjének díja a rendelet felhatalmazása alapján a pernyertes fél pártfogó ügyvédjét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. §-ának (2)-(5) bekezdésében foglaltak szerint megállapított munkadíj.

Amennyiben az ügyfél a Jst. 11/B. §-ában¹⁰⁸ szabályozott támogatás szerint rászorult, azaz az állam által megelőlegező szolgáltatásra jogosult, akkor a fentiekhez képest, abban különbözik az eljárás, hogy az államot terhelő pártfogó ügyvédi díjat a fél helyett pervesztessége esetén a Jogi Segítségnyújtó Szolgálat előlegezi meg, és azt a félnek egy éves időtartam alatt vissza kell térítenie. Amennyiben a támogatott fél pernyertességét állapítja meg a bíróság, akkor a támogatás lényegében a 11/A. §-ban foglaltakkal megegyezik, azaz a pernyertes pártfogó ügyvéd részére kifizetett díjelőleget a szolgálat a pervesztes ellenféltől követelheti vissza.¹⁰⁹

6. Egyéb formák az állami jogi segítségnyújtás területén¹¹⁰

A jogi segítségnyújtás biztosítására az egyes igazságügyi hatóságok is közvetlen módon kötelezettek. A bíróságok kötelezettségei közé tartozik az ügyfelek tájékoztatása a kérelmek benyújtási módjairól. Kötelesek a bíróságok ügyfélfogadást tartani, ahol biztosított az ügyfelek számára a szóbeli kérelmek, panaszok jegyzőkönyvbe vétele, illetve tájékoztatásnyújtás az ügyek intézésére jogosult hatóságok tárgyában.¹¹¹ Az ügyészség is érintett a hátrányos helyzetűek jogvédelme tárgyában, hiszen a polgári perrendtartási szabályok értelmében a jogainak érvényesítésére valamely ok miatt nem képes fél helyett polgári perben felléphet az ügyészség.¹¹² Biztosítani kell továbbá az ügyészséghez forduló kérelmeinek, bejelentéseinek rögzítését és az ügyfelek által kért szükséges információ megadását.

Az Igazságügyi Minisztérium által létesített és 2001. október 15-e óta működő jogsegélyszolgálat kifejezetten olyan típusú ügyekkel foglalkozik, amelyekben az ügyfelet a cigány származása miatt érte hátrány, illetőleg jogsérelem.¹¹³ Az intézmény az Igazságügyi Minisztérium Antidiszkriminációs Ügyfélszolgálati Hálózata, amely Magyarország megyéiben és a fővárosban az Országos Cigány Önkormányzat és a Nemzeti Kisebbségi Hivatal együttműködésével működik. A hálózat ügyvéd munka-

társainak közreműködésével a rászoruló ügyfelek ingyenes jogi tanácsot kapnak, illetve felvilágosítást, tájékoztatást kaphatnak az eljárásra jogosult szervekről, az ügyintézés menetéről, továbbá a számukra jelentős jogszabályok, határozatok tartalmáról. Ezen jogi segítséget nyújtó, az állami jogi segítségnyújtás területén működő szervezetek, a hozzájuk fordulók rászorultságát nem vizsgálják.

Végkövetkeztetés

„Vád, védelem és ítélet, együttvéve sem fejezhetik ki az igazságot, melynek az értékét nem a büntetés határozza meg. A Jog tömören: maga az ember. Az ember ősi igénye, amelyet odaítélt neki a természet. Ha az emberiségnek sikerül majd érdemességet bizonyítani, akkor örökre kapja a jogot. Az igazit, ami a szívben van és a Bibliában: Ne lopp! Ez jog. Ne ölj, ne kívánd a te felebarátodét. Ma sincs külön. És ha ez a kódexekből a szívekbe íródik, az lesz az igazi jog.”

Rejtő Jenő

Az állam számára a bírósághoz fordulás, a védelem jogának biztosítása, az ügyfél ügyének pártatlan hatóság általi elbírálása és a hatékony jogérvényesítési mechanizmusok működtetése a tanulmányomban bemutatott nemzetközi jogi normákból is levezethető kötelezettség.

Szükségszerű volt tehát egy tágabb intézményi háttér létrehozásának kezdeményezése. Adam *Smith* közgazdász a halála előtti utolsó években két témakört dolgozott fel, az egyik a jog elméleti és történeti bemutatásával kapcsolatos, míg a másik a tudományok és a művészetek elméletének és történetének leírása volt. Megállapította, hogy a fejlődéshez nélkülözhetetlen a béke, a jogbiztonság és a jogérvényesítéshez való hozzáférés biztosítása. Az említett nélkülözhetetlen alapelvek a modern demokrácia alapköveinek tekinthetők. A polgári jogegyenlőség megteremtéséhez fontos szerep jut a nép ügyvédje intézményrendszer számára, hiszen biztosítani kell a bírósághoz forduláshoz és a jogérvényesítéshez való jogot, továbbá az alternatív vitarendezési módok alkalmazását is lehetővé kell tenni. A szolgáltató állam, szolgáltató közigazgatást nyújt, így érvényesülhet a minőségi jogalkotás, az ügyfélbarát, átlátható és kiszámítható, visszaellenőrizhető közigazga-

tási szolgáltatás, a költséghatékony és differenciált jogérvényesítési rendszer és a kiszámítható és hozzáférhető kedvezmények és támogatások rendszere.

A jogi segítségnyújtás jól működő, átfogó, költséghatékony rendszere az igazságszolgáltatási tevékenység hatékonyság növelését célozza és a jogérvényesítésre szolgáló költségvetési források ésszerű felhasználásához is hozzájárul a jövő tendenciáit tekintve. Korszerű informatikai nyilvántartási rendszerrel rendelkezik a szolgálat és elmondható, hogy a jogi segítői hálózat kiépülésének és felfejlődésének is tanúi lehetünk országos szinten. 2004-ben a Szolgálat indulásakor még 50 fő jogi segítő látta el a peren kívüli jogi segítségnyújtási feladatokat, mára azonban a jogi segítségnyújtás peres és peren kívüli feladatait 576 szerződött jogi segítő látja el.¹¹⁴

Fontos és előremutató, korszerű tendenciának tartom a jogi segítségnyújtásban részesülő ügyfelek okiratainak, kérelmeinek, kereseteinek szakszerűbbé válását a rendelkezésre álló magas szintű szakmai szolgáltatásoknak köszönhetően, a peres eljárást nem igénylő kérdések „kvázi mediáció” útján történő megoldása tehermentesíteni tudja a bíróságokat és az Európai Unió tendenciák követését teszi lehetővé. Ez azért is különösen jelentős eredmény, mivel tanulmányban már említett ún. Green Paper¹¹⁵ az alternatív vitarendezési szabályok igénybevételét szorgalmazza.

Megállapítottam továbbá, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye mellett, hogy a polgári és a büntető ügyekben a független és pártatlan bíróság előtti tisztességes, nyilvános és ésszerű időn belüli eljáráshoz való jogot egyaránt előírja, rendelkezik továbbá a büntetőeljárás speciális érvényesítendő garanciáiról. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlata tölti meg tartalommal az említett rendelkezéseket oly módon, hogy azok a bírósághoz fordulás jogát tartalmazzák, melynél feltételként írják elő annak hatékonyságát és ténylegességét.

A Európa Tanács is kiemelten taglalja a jogi segítségnyújtás kérdéskörét, hiszen számos, a tagállamok kormányai részére megfogalmazott ajánlást is kiadott a témakörrel kapcsolatosan. Az ajánlások deklarálják, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés jogának minden demokratikus társadalom alapvető elemének kell lennie. Ezt azért kell, kellene kiemelten előtérbe helyezni, mivel a vagyoni és társadalmi szempontból hátrányos helyzetű magánszemélyek számára a bíróságok előtti eljárás gyakran költséges, összetett és időigényes, így a jogaikat csak részben, vagy egyáltalán nem tudják gyakorolni.

A hatályos jogi segítségnyújtásról szóló törvény jogi segítségnyújtó intézményrendszer átfogó kiépítését célozza, amely magában foglalja a bíró-

sági és a hatósági eljárásokon kívüli segítségnyújtást, a polgári peres és büntetőeljárás formákhoz kapcsolódó rászorultsági alapon álló jogi képviseletet.

Az Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálatának felállítása óta, az elmúlt kicsivel több, mint öt évben, egészen pontosan 2009. május 1. napjáig 178.311 fő ügyfelet látott el tájékoztatási, tanácsadási tevékenység keretében és mindösszesen 50.760 db hatósági döntés született. Az öt év alatt mindösszesen 44.378 db peren kívüli jogi segítségnyújtást tájékoztatási, tanácsadási, illetőleg okiratkészítésre irányuló engedélyező határozatot hoztak a szolgálat munkatársai. 2008. január elsejétől eltelt kevesebb, mint másfél évben 6.605 peres határozati döntés született, amelyből 2008. évben 4.353 beérkezett kérelemből 4.130 engedélyezte az ügyfél által kérelmezett szolgáltatást, 117 elutasító és 106 megszüntető határozatot hoztak a jogi Segítségnyújtó Szolgálat munkatársai. Ez azt jelenti közelebbről szemlélve, hogy 2008. évben a beérkezett kérelmek 94,8%-át engedélyezte a Szolgálat és mindössze a kérelmek 5,2%-ban került sor elutasító határozat kiadására, vagy az eljárás megszüntetésére. A Szolgálat döntései ellen mindösszesen 6 felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be, melyek közül az eddig lezárult 3 ítélet értelmében a Hivatal pernyertességét állapította meg a Legfelsőbb Bíróság. Véleményem szerint ezek a számok azért is kiemelten jelentősek, mert a Szolgálat első éves tevékenysége értékelésekor még csupán 14.573 ügyfél vette igénybe a szolgáltatást tájékoztatási, tanácsadási tevékenység keretében és 3.770 peren kívüli határozati döntés született. Megállapítható tehát, hogy ugrásszerű ügyfélszám növekedés és az ügyfelek visszajelzései alapján magas szintű elégedettség tapasztalható¹¹⁶ a Jogi Segítségnyújtó Szolgálat működésével kapcsolatosan, amely véleményem szerint a lelkiismeretes, precíz munkának, a magas szintű szakmaiságnak és ügyfélbarát, ügyfelekhez közel álló szolgáltató ügyintézésnek köszönhető.¹¹⁷

A peres eljárás, a pártfogó ügyvédi képviselet biztosításától kezdődő egy éves időszakban, – szemben a 2007. évvel, amikor még csak peren kívüli ügyekben született 9.645 határozati döntés – 2008-ban a peres és peren kívüli szolgáltatásokat elbíró 13.751 határozati döntés meghozatalára került sor. Kiemelten jelentős körülménynek tartom, hogy az eddig eltelt időszakban, a 2009.01.01-jétől, 2009.04.30-ig terjedő negyedévben már 11.881 ügyfél kereste fel a szolgálatot, 4.205 peren kívüli és 2.252 peres pártfogó ügyvédi képviselettel kapcsolatos, azaz mindösszesen 6.605 határozati döntés született.¹¹⁸

Meggyőződésem továbbá, hogy az Igazságügyi Hivatalhoz áttelepített jogszabályi változásoknak mindenképpen pozitív és kiemelkedő sajátossága, a per előtti, pert megelőző tanácsadás lehetősége, amely a felesleges vagy előreláthatólag eredménytelen igényérvényesítések számát csökkentheti azáltal, hogy az eljárás egy hatóság előtt teszi lehetővé az eljárást abban az értelemben, hogy a perbeli képviselő biztosításával összekapcsolhatóvá vált a pert megelőző tanácsadási, tájékoztatási tevékenység.

Személy szerint ügyintézői munkám kapcsán kiemelkedő változásnak tartom, hogy a jogi segítségnyújtással kapcsolatos törvényi erejű szabályozás kidolgozásánál kiemelt hangsúlyt fektetett a jogalkotó a valótlan nyilatkozatok kiszűrésére, a biztosított támogatások felülvizsgálatára és megvonására annak érdekében, hogy valóban a rászorulókat megsegítését célozza a hatályos jogi segítségnyújtás rendszere és az állami erőforrások hatékony elosztására kerüljön sor.

Úgy tartom, hogy az igazságszolgáltatás meglévő és használható elveinek következetes betartásával, új típusú ügyfélbarát szolgáltatások bevezetésével az Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálatának szolgáltatásai az ügyfelek és az állam érdekeit szolgálják.

A világon feltartóztathatatlan a globalizáció kiszélesedése, amely szükségképpen növeli mind a nemzetközi, mind pedig a nemzetállami bíróságok, az igazságszolgáltatás hatáskörét és szervezeti kiépítettségét. A valóban demokratikus, a nép akaratának leginkább megfelelő igazságszolgáltatási elvek és gyakorlat kialakítása, az igazságszolgáltatásban dolgozók folyamatos továbbképzése egyre nagyobb mértékben képes az emberek és a népek fokozódó tájékozottságát lehetővé tenni és tudásigényét, tudásszintjét kielégíteni.¹¹⁹

A jogi segítségnyújtó szolgálat életében eddig hatályba lépett változások korántsem jelentik a reformok végét, hiszen a reform folytatásával kapcsolatos feladatokról szóló 2179/2007. (X.10.) kormányhatározat írja elő a szaktarca számára az előterjesztés készítési kötelezettséget 2010. december 31-ig a költségkedvezményeknek a bíróságoktól az Igazságügyi Hivatalba telepítésével kapcsolatos költségkihatásokról, a közigazgatási hatósági eljárásokban történő jogi segítői képviselő bevezetéséről, a kirendelt védői képviselő ellátásának a Jogi Segítségnyújtó Szolgálatához történő telepítéséről.¹²⁰

Jegyzetek

¹ E tanulmány szerzője a Zala Megyei Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálatának ügyintézője, korábban, 2008. március 16. előtt, a Zala Megyei Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálatának ügyintézőjeként járt el. Köszönetet kívánok mondani a tanulmány elkészítéséhez nyújtott mindennemű kiemelkedő segítségéért, a rendelkezésre bocsátott konferencia anyagokért Peter van den Biggelaar, a Hertogenboschban működő Legal Aid Board (Jogsegélyszolgálati Tanács) igazgatójának; továbbá ezúton szeretném megköszönni dr. Hatvani Erzsébetnek, az Igazságügyi Hivatal főigazgatójának a statisztikai adatokhoz való hozzáférés biztosítását, továbbá Horváth László a Zala Megyei Igazságügyi Hivatal igazgatója és dr. Takács Ádám ügyvéd, jogi segítő jóindulatú támogatását, illetőleg a KSH Győri Igazgatóság Zalaegerszegi Képviselőténak kiemelt segítségét.

A kézirat lezárásának dátuma: 2009. május 31.

² <http://www.kih.gov.hu/print/alaptev/nepugyvedje/nepugyvedje.html> (letöltés dátuma, 2009.04.30.)

³ Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee on the application of Council Decision 2001/470/EC establishing a European Judicial Network in civil and commercial matters (COM/2006/203) and annexes (SEC/2006/579), A Tanács határozata (2001. május 28.) az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról polgári és kereskedelmi ügyekben

⁴ Horváth Zoltán, *Kézikönyv az Európai Unióról*, HVGORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Hatodik, átdolgozott, bővített kiadás, Budapest, 2005, 575. o., 598. o.

⁵ <http://ec.europa.eu/civiljustice/> (letöltés dátuma, 2009.05.05.)

⁶ Európai Unió Alapjogi Chartája, forrás: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:HU:PDF> (letöltés dátuma, 2009.04.30.)

⁷ A Tanács 2003/8/EK irányelve (2003. január 27.) a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében az ilyen ügyekben alkalmazandó költségmentességre vonatkozó közös minimumszabályok megállapításáról I. fejezet, III. fejezet 3. cikk *Hivatalos Lap L 026*, 31/01/2003 o. 0041 - 0047 Forrás:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0008:HU:HTML> (letöltés dátuma, 2009.04.30.)

⁸ Tanács 2003/8/EK irányelv III. fejezet 3. cikk, A költségmentességhez való jog

⁹ http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_hu.htm angol változat:

http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.htm

(letöltés dátuma, 2009.05.10.)

¹⁰ Drinóczi Tímea, *A jogi segítségnyújtással kapcsolatos problémák és a kezdeti megoldási lehetőségek az Európai unióban*, JURA, 7. évf. 2. sz.

¹¹ A jogi segítségnyújtásról szóló törvény koncepciója, forrás: http://www.pesticivil.hu/files/2/3/2/0/2320_jogi_segely_koncepc.doc 6. o. (letöltés dátuma, 2009.04.30.)

¹² Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms

¹³ European Court of Human Rights, rövidítve: ECHR

- ¹⁴ <http://www.lb.hu/egyezmény.html> (letöltés dátuma, 2009.04.30.)
- ¹⁵ Juhász Edit, „Nép Ügyvédje” – avagy a jogi segítségnyújtás hazai reformja, Acta Humana 15. évf., 2004. 3. sz. 10. o. (2004 Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány)
- ¹⁶ European Court of Human Rights, Golder v. The United Kingdom. Application No: 4451/70.
- ¹⁷ European Court of Human Rights, Golder Case, 21. February 1975 forrás: <http://www.iilj.org/courses/documents/Goldercase.pdf> (letöltés dátuma, 2009.04.30.)
- ¹⁸ European Court of Human Rights, CASE OF AIREY v. IRELAND (Application no. 6289/73)
- ¹⁹ Council of Europe/Conseil de L'Europe, European Commission of Human Rights, Council of Europe. Directorate of Human Rights, European Court of Human Rights, Yearbook of the European Convention on Human Rights, Martinus Nijhoff Publishers, 1980, P. 420.
- ²⁰ A jogi segítségnyújtásról szóló törvény koncepciója, forrás: http://www.pesticivil.hu/files/2/3/2/0/2320_jogi_segely_koncept.doc 4. o. (letöltés dátuma, 2009.04.30.)
- ²¹ Judgment of the European Court of Human Rights (First Section), Case of McVicar v. the United Kingdom, Application no. 46311/99 of 7 May 2002
- ²² Judgment of the European Court of Human Rights (First Section), Case of McVicar v. the United Kingdom, Application no. 46311/99 of 7 May 2002; Steve Foster, Human Rights and Civil Liberties Edition: 2, Pearson Education, 2008, 424. o. Roger Bartlett, Chris Gratton, Christer Rolf, *Encyclopedia of International Sports Studies: F-O*; Taylor & Francis, 2006, 729. o.
- ²³ A jogi segítségnyújtásról szóló törvény koncepciója, forrás: http://www.pesticivil.hu/files/2/3/2/0/2320_jogi_segely_koncept.doc 5-6. o. (letöltés dátuma, 2009.04.30.)
- ²⁴ A jogi segítségnyújtásról szóló törvény koncepciója, forrás: http://www.pesticivil.hu/files/2/3/2/0/2320_jogi_segely_koncept.doc 5. o. (letöltés dátuma, 2009.04.30.)
- ²⁵ Emberi Jogok Európai Bírósága, 25357/94, 1998. július 30-i ítélet, forrás: http://www.ius-soft-ware.si/EUII/EUCHR/dokumenti/1998/07/CASE_OF_AERTS_v._BELGIUM_30_07_1998.html, <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/2422ec00f1ace923c1256681002b47f1/e81135787aae6d85c1256658002eb122?OpenDocument> (letöltés dátuma, 2009.05.10.)
- ²⁶ Mental Health Board
- ²⁷ Recommendation No. R (81) 7 of the Committee of Ministers to Member states on measures facilitating access to justice, forrás: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=599788&SecMode=1&DocId=671776&Usage=2> (letöltés dátuma, 2009.05.04.)
- ²⁸ Recommendation No. R (93) 1 of the Committee of Ministers to Member states on effective access to the law and to justice for the very poor, forrás: http://www.mediacje.wpia.uw.edu.pl/files/rada_europy/1993-1eng.pdf (letöltés dátuma, 2009.05.04.)
- ²⁹ European Court of Human Rights, Case of Quaranta v. Switzerland, Application Number 12744/87, Judgment of 24 May 1991
- ³⁰ European Court of Human Rights, Case of Quaranta v. Switzerland (23/1990/214/270), <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/d0cd2c2c444d8d94c12567c2002de990/f13584823b3056c5c1256640004c1ab1?OpenDocument>, http://www.ius-soft-ware.si/EUII/EUCHR/dokumenti/1991/05/CASE_OF_QUARANTA_v._SWITZERLAND_24_05_1991.html (letöltés dátuma, 2009.04.28.)
- ³¹ <http://www.lb.hu/egyezmény.html> (letöltés dátuma, 2009.04.23.)
- ³² The Federal Constitution
„The accused must be provided with defence counsel in all cases in which a representative of the public prosecutor's office participates in the court proceedings. In other cases, he may be provided with defence counsel, even against his will, when the needs of the defence so require, in particular for reasons relating to his personality or because of the particular difficulties of the case.”
- ³⁴ European Court of Human Rights, Case of Quaranta v. Switzerland (23/1990/214/270), <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/d0cd2c2c444d8d94c12567c2002de990/f13584823b3056c5c1256640004c1ab1?OpenDocument>, http://www.ius-soft-ware.si/EUII/EUCHR/dokumenti/1991/05/CASE_OF_QUARANTA_v._SWITZERLAND_24_05_1991.html (letöltés dátuma, 2009.04.28.)
- ³⁵ Juhász Edit, „Nép Ügyvédje” – avagy a jogi segítségnyújtás hazai reformja, Acta Humana 15. évf., 2004. 3. sz. 4. o. (2004 Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány) 10-11. o.
- ³⁶ European Court of Human Rights, CASE OF ARTICO v. ITALY (Application no. 6694/74), http://www.ius-soft-ware.si/EUII/EUCHR/dokumenti/1980/05/CASE_OF_ARTICO_v._ITALY_13_05_1980.html (letöltés dátuma, 2009.05.06.)
- ³⁷ 3282. számú olasz Királyi Rendelet (1923. december 30. Regio Decreto) 32. cikk
- ³⁸ 602. számú 1931. május 28-án kelt olasz Királyi Rendelet 5. cikk
- ³⁹ Olasz Büntetőeljárásról szóló törvény, 128. cikk
- ⁴⁰ 3282. számú olasz Királyi Rendelet (1923. december 30. Regio Decreto) 4. cikk
- ⁴¹ Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-i 2001/220/J1 sz. kerethatározata, 1. cikk, a) pontja
- ⁴² Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-i 2001/220/J1 sz. kerethatározata, 4. cikk (1) bekezdés f) pontja
- ⁴³ Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-i 2001/220/J1 sz. kerethatározata, 6. cikk
- ⁴⁴ A tanulmány előző részében került sor a büntetőeljárásokban nyújtott állami segítségvállalás bemutatására, megemlítve, hogy az Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-i

- az áldozatok büntetőeljárásbeli jogállásáról szóló 2001/220/J1 számú kerethatározata kiemelten előtérbe helyezi az állami szerepvállalást a jogi segítségnyújtás területén. Magyarországon az Áldozatsegítő Szolgálat az Igazságügyi Hivatal területi egységeként működik, a Jogi Segítségnyújtó Szolgálattal mellérendeltségi viszonyban áll. Jelen fejezetben be kívánom mutatni az áldozatsegítés, mint uniós követelmény rendszerét Magyarországon, kiemelt figyelmet szeretnék szentelni továbbá az Áldozatsegítő Szolgálat szakjogászai segítségnyújtás szolgáltatásának a Jogi Segítségnyújtó Szolgálattal együttműködésben megvalósított szerepére, hiszen szakjogászai segítségnyújtás céljából az Áldozatsegítő Szolgálat a Jogi Segítségnyújtó Szolgálathoz irányítja az áldozatot. A későbbi fejezetekben sor kerül a magyar jogi segítségnyújtás szabályrendszerének bemutatására, amely megismeréséhez nélkülözhetetlen e fejezet ismeretanyaga is.
- ⁴⁵ A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény, www.kih.gov.hu (letöltés dátuma, 2009.05.02.)
- ⁴⁶ Forrás: Központi Igazságügyi Hivatal, Áldozatsegítő Szolgálat Hatósági és Módszertani Osztály
- ⁴⁷ Forrás: Központi Igazságügyi Hivatal, Áldozatsegítő Szolgálat Hatósági és Módszertani Osztály
- ⁴⁸ *A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. Törvény 14. § A támogatásra rászorultnak tekintendő*
a) az 5. §-ban és a 7-9. §-ban meghatározott feltételeknek megfelelő fél,
b) a költségmentességben részesült fél, ha a költségmentesség kiterjed a pártfogó ügyvédi képviselő költségeire is.
- ⁴⁹ Jst. 6., 9/A. §
- ⁵⁰ Jst. 18-20. §
- ⁵¹ Jst. 17. § (1) bekezdés a) pontja, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 343. § (3) bek.
- ⁵² Be. 57. § (3) bek.
- ⁵³ Jst. 19. § (2) bek.
- ⁵⁴ Az Igazságügyi Hivatalról szóló 303/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 7. § (6) bekezdés
- ⁵⁵ 4 éves a Magyar Igazságügyi Hivatal, Konferencia, 2008. április 24., Peter van den Biggelaar, a Hertogenboschban működő Legal Aid Board (Jogsegélyszolgálati Tanács) igazgatójának előadása; National Report on ILAG Conference, Legal Aid in the Netherlands, January 2009; Global outline Legal aid in the Netherlands, 10th May 2007: forrás: Peter van den Biggelaar
- ⁵⁶ The Legal Aid Fund
- ⁵⁷ Nemzeti Jogi Segítségnyújtó Igazgatóság
- ⁵⁸ Jogi Segítői Névjegyzék
- ⁵⁹ „minor aid”, amely maximálisan három óras időtartam alatti jogi szolgáltatást jelent
- ⁶⁰ Kengyel Miklós, *A polgári bíraskodás hétköznapijai*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1990, 92-95. o.; Pokol Béla, *A joghoz jutás esélyei, Jogelméleti Szemle* 2002. 2. sz.
- ⁶¹ Kengyel Miklós, *A polgári bíraskodás hétköznapijai*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1990. 92-95. o.
- ⁶² 1183/2002. (X.31.) Korm. határozat, 2003. évi XIV. törvény

- ⁶³ 1172/2002. (X.10.) Korm. határozat
- ⁶⁴ Juhász Edit, *„Nép Ügyvédje” – avagy a jogi segítségnyújtás hazai reformja*, Acta Humana 15. évf., 2004. 3. sz. 3-4. o. (2004 Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány)
- ⁶⁵ Juhász Edit, *„Nép Ügyvédje” – avagy a jogi segítségnyújtás hazai reformja*, Acta Humana 15. évf., 2004. 3. sz. 4. o. (2004 Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány)
- ⁶⁶ 144/2005. (VII.27.) Korm. Rendelet, 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről, az áldozatsegítő támogatások igénybevételeinek részletes szabályiról szóló 1/2006. (I.6.) IM rendelet
- ⁶⁷ 303/2006. (XII.23.) Korm. rendelet
- ⁶⁸ Az Igazságügyi Hivatalról szóló 303/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 7. § (7) bekezdés
- ⁶⁹ Az Igazságügyi Hivatalról szóló 303/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet 7. §
- ⁷⁰ 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya 2. § (1) bekezdés
- ⁷¹ Juhász Edit, *„Nép Ügyvédje” – avagy a jogi segítségnyújtás hazai reformja*, Acta Humana 15. évf., 2004. 3. sz. 4. o. (2004 Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány)
- ⁷² Juhász Edit, *„Nép Ügyvédje” – avagy a jogi segítségnyújtás hazai reformja*, Acta Humana 15. évf., 2004. 3. sz. 7-9. o. (2004 Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány)
- ⁷³ Juhász Edit, *„Nép Ügyvédje” – avagy a jogi segítségnyújtás hazai reformja*, Acta Humana 15. évf., 2004. 3. sz. 9. o. (2004 Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány)
- ⁷⁴ <http://www.kih.gov.hu/print/alaptev/nepugyvedje/nepugyvedje.html> (letöltés dátuma, 2009.05.02.)
- ⁷⁵ Az Európai Tanács 2003/8/EK irányelve, I. fejezet, 1. cikk, 1. bekezdés
- ⁷⁶ Ket. 138. §
- ⁷⁷ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 60. § (1)-(8) bek.
- ⁷⁸ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény, a jogi segítségnyújtás igénybevételeinek részletes szabályairól szóló 10/2004. (III.30.) IM rendelet, a jogi segítségnyújtás igénybevételeinek részletes szabályairól 56/2007. (XII.22.) IRM rendelet
- ⁷⁹ Az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Országos Hivatala 2005. évi költségvetési beszámolójának szöveges indoklása forrás: http://www.kih.gov.hu/data/cms2004/Beszamolo_szoveges_indokolas_2005.pdf. (letöltés dátuma, 2009.04.30.)
- ⁸⁰ 42/2003. (XII. 19.) IM rendelet a jogi segítői névjegyzék vezetésének részletes szabályairól
- ⁸¹ Peren kívüli közvetítés, 2002. évi LV. törvény a közvetítő tevékenységről
- ⁸² A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 3. § (1)-(2) bekezdés
- ⁸³ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 3. § (3) bekezdés
- ⁸⁴ 11/2004. (III. 30.) IM rendelet a jogi segítő díjazásáról,
A jogi segítői díj mértéke járulékaival együtt: 2004. évben 2.000,- Ft óradíj+ annak 15%-a, azaz 300,- Ft költség + 25% ÁFA, 2005. évben 2.500,- Ft óradíj+ annak 15%-a, azaz 375,- Ft költség + 25% ÁFA, 2006. évben 2.500,- Ft óradíj+

annak 15%-a, azaz 375,- Ft költség + 20% ÁFA, azaz 575,- Ft ÁFA, 2007. évben 3.000,- Ft óradíj+ annak 15%-a, azaz 450,- Ft költségátalány + 20% ÁFA, azaz 690,- Ft ÁFA, 2008. év: 3.000,- Ft óradíj, 450,- Ft költségátalány és 20 % ÁFA, azaz 690,- Ft ÁFA 2009. év: 3.000,- Ft óradíj, 450,- Ft költségátalány és 690,- Ft ÁFA, 2009. július 1-jéig, amikor az ÁFA kulcs 25%-ra változik az addigi 20%-os kulcs helyett.

⁸⁵ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 5. § (1) bekezdés, Az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege: 2004. évben 23.200,- Ft, 2005. évben 24.700,- Ft, 2006. évben 25.800,- Ft, 2007. év január 1-jétől, 26.830,- Ft és 2007. február 15-től 27.130,- Ft, 2008. január 1-jétől 28.500,- Ft és 2009. január 1-jétől 28.500,- Ft, Forrás: KSH Györi Igazgatóság Zalaegerszegi Képviselő

⁸⁶ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 7. §

⁸⁷ A rendelkezést – a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 5. § (3) bekezdése – 2007. évi CLI. törvény 2. § (1) bekezdése iktatta be, 2007. XII. 21-től hatályos és folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell, Az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-a, 2008. évben 42.750,- Ft és 2009. évben 42.750,- Ft. Forrás: KSH Györi Igazgatóság Zalaegerszegi Képviselő

⁸⁸ A jogi segítségnyújtás igénybevételének részletes szabályairól 56/2007. (XII.22.) IRM rendelet, ELSŐ RÉSZ, BEVEZETŐ RENDELKEZÉSEK, I. Fejezet, ÉRTELMEZŐ RENDELKEZÉSEK 2. § 18. pont

⁸⁹ A rendszeres szociális segélyben részesülő fél közeli hozzátartozója számára is lehetővé teszi a törvény jövedelmi és vagyoni viszonyaira tekintet nélkül az állam általi átvállalt szolgáltatásban részesülést, a 2007. évi CLI. törvény 3. § (1) bekezdése iktatta be, módosította a 2008. évi CVII. törvény 52. § (2) h) pontja, 2009. január 1-jétől, előtte rendszeres szociális segélyben részesülő fél

⁹⁰ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 5. § (2) bekezdés

⁹¹ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 3. § (1) bekezdés i) pontja, a 2007. évi CLI. törvény 2. § (1) bekezdése iktatta be, 2007. XII. 21-től hatályos és folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell

⁹² 2004. évben 53.000,- Ft, 2005. évben 57.000,- Ft, a számítás módját 2006. évtől a büncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény léptette hatályba, a tárgyévet megelőző második év nemzetgazdasági bruttó havi átlagkeresetét figyelembe véve, így 2006. évben 62.651 Ft (ez az összeg a 2004. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset, 145.700,- Ft 43%-a;), 2007. évben 68.069,- Ft (ez az összeg a 2005. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset, 158.300,- Ft 43%-a), 2008. évben 73.616,- Ft (ez az összeg a 2006. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 43%-a). 2009. évben 79.550,- Ft (ez az összeg a 2007. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 43%-a); nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset forrása a KSH Györi Igazgatóság Zalaegerszegi Képviselő

⁹³ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 8. § (1) bekezdés c) pontja

⁹⁴ http://www.irm.gov.hu/download/reform_jogisegely.doc/reform_jogisegely.doc (letöltés dátuma, 2009.04.30.)

⁹⁵ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény, 4. § (1) Támogatásban részesíthető a fél, ha

a) magyar állampolgár;

b) vízum kiadása, tartózkodási engedély vagy letelepedett jogállás megszerzése, illetve honosítás iránti ügyvel kapcsolatban jogi segítségnyújtást kérő olyan személy, akinek a felmenője magyar állampolgár vagy az volt, továbbá a visszahonosításra irányuló eljárásban, valamint a menekültügyi eljárásban részt vevő személy;

c) nem magyar állampolgár az államának a Magyar Köztársasággal kötött nemzetközi megállapodása vagy viszonyosság alapján;

d) a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkezik;

e) a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozik, és lakóhellyel vagy szokásos és jogszerű tartózkodási hellyel rendelkezik a Magyar Köztársaság területén, az Európai Unió tagállamában vagy az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más államban, illetve olyan államban, amelynek állampolgára az Európai Közösség és tagállamai, valamint az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban nem részes állam között létrejött nemzetközi szerződés alapján az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgárával azonos jogállást élvez;

f) humanitárius célú tartózkodási engedéllyel rendelkezik.

(2) A viszonyosság fennállása tekintetében az igazságügyért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) nyilatkozata irányadó.

(3) E törvénynek az Európai Unió tagállamaira vonatkozó rendelkezései nem alkalmazhatók Dániára.

⁹⁶ 2009. január 1-jétől, előtte rendszeres szociális segélyben részesülő fél

⁹⁷ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény, 14. §, Az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege 2008. január 1-jétől 28.500,- Ft, az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-a, 2008. évben 42.750,- Ft, Forrás: KSH Györi Igazgatóság Zalaegerszegi Képviselő

⁹⁸ 6/1986. (VI.26.) IM r. a költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban

⁹⁹ 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról 84. §, http://www.mfor.hu/cikkek/A_munkaugyi_perekben_nincs_tobbe_koltsegmentesseg.html (letöltés dátuma, 2009.05.05.)

¹⁰⁰ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény, 15. §

¹⁰¹ 2008. évben 73.616,- Ft (ez az összeg a 2006. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 43%-a). Forrás: a KSH Györi Igazgatóság Zalaegerszegi Képviselő

¹⁰² A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény, 15. § b) pontja

¹⁰³ 2008. évben a 147. 232 forint (ez az összeg a 2007. évi nemzetgazdasági bruttó havi átlagkereset 86%-a), Forrás: a KSH Györi Igazgatóság Zalaegerszegi Képviselő

¹⁰⁴ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény, 12. §

¹⁰⁵ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény,

11/A. § (1) A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény szerint költségmentességben (a továbbiakban: e fejezetben: költségmentesség) részesülő fél pártfogó ügyvédjének államot terhelő díja e törvény szerint kerül megfizetésre és a pártfogó ügyvéd díját az állam - külön jogszabályban meghatározottak szerint - megelőlegezi.

(2) Ha az állam a pártfogó ügyvéd képviselőt a 14. § a) pontja alapján biztosítja a fél számára, és a pártfogó ügyvéd díjának viselésére a bíróság nem kötelezi a perben az el-

lenérdekű felet, a pártfogó ügyvéd díját az állam viseli. Egyebekben a pártfogó ügyvéd díjazására az (1) bekezdésben foglaltak az irányadók.

(3) Ha a bíróság a pártfogó ügyvéd díjának viselésére a perben az ellenérdekű felet kötelezte, ez a fél köteles megfizetni az államnak a megelőlegezett pártfogó ügyvédi díjat.

¹⁰⁶ I. fokú eljárásban: $(3.000,- \text{ Ft} \times 6) + 25\%$ költségátalány, vagy költségelszámolás szerinti összeg/ + ÁFA, mindösszesen 18.000,- Ft + 4.500,- Ft költségátalány, vagy költségelszámolás szerinti összeg + ÁFA, azaz 22.500,- Ft + ÁFA, A pártfogó ügyvéd és a kirendelt védő részére megállapítható díjról és költségekről szóló 7/2002. (III.30.) IM rendelet 5. § (1) bekezdés a) pontja

¹⁰⁷ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 11/A §-hoz fűzött kommentár

¹⁰⁸ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 11/B §

(1) Ha az állam a fél számára a 15. § alapján biztosítja a pártfogó ügyvédet, a fél helyett a pártfogó ügyvéd díját megelőlegezi.

(2) Ha a bíróság nem kötelezte a perben az ellenérdekű felet a pártfogó ügyvéd díjának viselésére, a fél köteles a megelőlegezett pártfogó ügyvédi díjat az állam részére visszatéríteni.

(3) Ha a bíróság a pártfogó ügyvéd díjának viselésére a perben az ellenérdekű felet kötelezte, ez a fél köteles megfizetni az államnak a megelőlegezett pártfogó ügyvédi díjat.

¹⁰⁹ A jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXXV. törvény 11/B §-hoz fűzött kommentár

¹¹⁰ A jogi segítségnyújtásról szóló törvény koncepciója, forrás:

http://www.pesticivil.hu/files/2/3/2/0/2320_jogi_segely_koncep.doc 22. o. (letöltés dátuma, 2009.04.30.)

¹¹¹ 14/2002. (VIII.1.) IM rendelet a bírósági ügyvitel szabályairól

¹¹² 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról, 9. § (1) Az ügyész a felek rendelkezési jogának tiszteletben tartása mellett keresetet indíthat, ha a jogosult jogainak védelmére bármely okból nem képes.

¹¹³ http://www.cipp.hu/read.php?frm_id=9478000682

¹¹⁴ Forrás: 5 éves a jogi segítségnyújtás, Konferencia Budapest, MEH. 2009. 04. 07., Előadó: Dr. Oswald Pál Igazgató, Jogi Segítségnyújtó Szolgálat, Központi Igazságügyi Hivatal, Budapest

¹¹⁵ Ün. Zöld Könyv

¹¹⁶ Ügyfél elégedettségi vizsgálat, Forrás: 5 éves a jogi segítségnyújtás, Konferencia Budapest, MEH. 2009. 04. 07., Előadó: Dr. Oswald Pál Igazgató, Jogi Segítségnyújtó Szolgálat, Központi Igazságügyi Hivatal, Budapest

¹¹⁷ A Jogi Segítségnyújtó Szolgálat munkatársai havi több alkalommal kihelyezett ügyfél-fogadást tartanak vö. www.kih.gov.hu

¹¹⁸ Statisztikai adatok forrása: Központi Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Hatósági és Módszertani Osztály, illetve: 5 éves a jogi segítségnyújtás, Konferencia Budapest, MEH. 2009. 04. 07., Előadó: Dr. Oswald Pál Igazgató, Jogi Segítségnyújtó Szolgálat, Központi Igazságügyi Hivatal, Budapest

¹¹⁹ Vigh József, *A büntető igazságszolgáltatás néhány alapelve, Jogelméleti Szemle* 2002. 4. sz.

¹²⁰ Beszámoló 2008. a Jogi Segítségnyújtó Szolgálat tevékenységéről, Forrás: Központi Igazságügyi Hivatal Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Hatósági és Módszertani Osztály